№ 13—14 (16—17). 1930 m. rugpiūčio 15 d. II metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., 1/2 metų 2 auks.., 1/4 met. 1 auks. Užsieny 1 dol. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Ludwisarska 8 — 12.

Vilnius ir laisvieji lietuviai

Vilniaus krašto lietuvių švietimo darbas yra nuolatiniame pavojuje. Šiandien turime bent kiek švietimo draugijų įstaigų ir mokyklų, ar jų turėsime po kelių mėnesių ar metų, nieko tikro nežinome. Prieš tris metus turėjome daugiau mokyklų, dabar turime mažiau. Nesenai buvo atimtos viešumos teisės mūsų gimnazijai, nors dabar, kaip pranešė lenkų laikraščiai, jos jau grąžintos, bet nesame tikri, ar po kurio laiko vėl kas nors panašaus neįvyks. Kai kurie lenkų laikraščiai ryšy su Kauno lietuvių demonstracijomis del Mitraukos, labai karštai ragino valdžią uždaryti visas lietuvių mokyklas ir įstaigas, tuomet, girdi, būsiąs visai likviduotas Vilniaus klausimas. Daugelio lenkų inteligentų nusistatymas prieš lietuvius paskutiniu laiku labai pablogėjo, net ir tokių, kurie anksčiau rodė bent kiek palankumo ir noro taikos keliu klausimą spręsti. Represijų šalininkų yra ne maža, nors tos represijos nieko teigiamo neduotų ir lenkams. Represijos lietuvių jau nebenutautintų, nes susipratimas ir atsparumas yra didelis, jos tik galėtų sustabdyti kultūringumo plėtimą mūsų sodiečiuose, bet tai nebus naudinga ir lenkams, nes nepakilus kultūrai, padidės ir taip jau nemažas mūsų darbo žmonių skurdas, o didelis vargas ir skurdas paruoš dirvą komunistų agitacijai, kurios lig šiolei mūsų darbo žmonių tarpe beveik nebuvo.

Mūsų kultūrinėms teisėms apginti žinoma reikalinga visų lietuvių vienybė, bet šiuo momentu ir vienybė daug nenuveiktų, nes mūsų kultūrinės teisės yra painiojamos su aukštąja politika, mūsų švietimo reikalai yra daugiau Varšuvos Užsienių reikalų ministerijos žinioj, o ne Švietimo ministerijos. Ligi 1927 metų, nežiūrint to, kad kiekviena N. Lietuvos valdžia skelbėsi esanti karo stovyje su Lenkija, mes veikdami vienybėje, palaikydami ryšius su visomis Lenkijos mažumomis, remdamiesi Tautų Sąjungos laiduotomis teisėmis, gana sėkmingai gynėme mūsų tautines teises, gavome viešumos teises mūsų gimnazijai (ko pasekmė yra apie 70 studentų Vilniaus Universitete), turėjome mokytojų seminariją, kuriai taip pat jau pažadėtos buvo viešumos teisės, įsisteigėme dar keletą kultūrinių ir ekonominių organizacijų. Tautų Sąjunga „taikingą" N. Lietuvos skelbiamą karą toleravo, mūsų gi tautinius reikalus netiesioginiai bent kiek rėmė.

1927 metais rudenį padėtis radikaliai pasikeitė. Lenkijos valdžia padarė Vilniuje retorsijas, uždarė daug mokyklų, sukišo kalėjiman keliolišą kunigų ir daug kitų inteligentų. Retorsija buvo padaryta grynai politiniam tikslui, kad prispirti N. Lietuvos valdžią išsižadėti skelbti karo stovį Lenkijai ir užmegsti normalius diplomatinius santykius. Pirmąjį tikslą jai pasiekti pavyko. 1927 metais gruodžio 10 d. Tautų Sąjungos posėdyje Genevoj p. Voldemaras (buvo jis tuomet Lietuvos ministeriu pirmininku ir užsienių reikalų ministeriu) marš. Pilsudskio griežtai paklaustas, „karas ar taika", atsakė „taika", *nič nieko nepareikalavęs iš lenkų del tokio nusileidimo, net ir uždarytų mūsų mokyklų atidarymo.* Po tokio p. Voldemaro, be jokių kompesatų nusileidimo Tautų Sąjunga priėmė Lenkijai ir Lietuvai privalomą rezoliuciją, kurios prasmė buvo tokia: *Vilniaus klausimą lietuviai gali laikyti neišspręstu, gali siekti to klausimo teisingo išsprendimo visomis kultūrinėmis ir ekonominėmis priemonėmis, bet nebeturi teisės skelbtis esą karo stovyje su Lenkija, turi su ja palaikyti taikingus kaimyninius santykius, kuriems nustatyti patartos buvo derybos.* Derybos, kaip žinome, pasibaigė beveik niekais, susitarta tik buvo del vadinamo mažo palinijo judėjimo. Po kurio laiko N. Lietuvos valdžia, taip pat p. Voldemarui pirmininkaujant, pasirašė ir vadinamą Kellogo paktą, kuriame visos pasirašiusios valstybės pasižada visus savo nesusipratimus ir ginčus spręsti taikos keliu, visomis priemonėmis vengti karo.

Iš viso, kas pasakyta, aišku, kodel mūsų švietimo reikalai painiojami dabar su politika. Lenkijos valdžia žiūri į mus, kaip į kokį užstatą—nesilaikys N. Lietuvos lietuviai taikingos politikos, lenkų valdžia darys mums retorsijas ir galės pasiaiškinti Tautų Sąjungai. Kauno demonstracijose ir lenkų įstaigų puolime Lenkijos valdžia įžiūrėjo, matyt, tokio pobūdžio įvykį ir atėmė mūsų gimnazijai viešumos teises. Del p. Voldemaro chaotiškos asmeniškos politikos vaisių mūsų kultūrinės teisės ginti pasidarė nepalyginti sunkiau. Duotas sutikimas ir pasižadėjimas palaikyti su Lenkija gerus taikingus santykius, o nieko nelaimėta del tokio pasižadėjimo, į Vilniaus krašto reikalus neatkreipta jokio dėmesio.

Ta mūsų labai sunkia politine padėtim susirūpino tie N. Lietuvos inteligentai, kurie pripažįsta daug reikšmės mūsų kultūriniam darbui, siekiant teisingo Vilniaus klausimo išsprendimo. „Lietuvos Žiniose" pasirodė keletas taikingo pobūdžio straipsnių. Nors kai kurioms tų straipsnių mintims pritarti negalima, bet teisybė reikalauja pripažinti, kad autorių tikslas, mums atrodo, buvo įspėti visuomenę ir

ypač karingo ūpo publicistus ir kalbėtojus, kad jų karingos frazės nieko teigiamo neduoda Vilniaus klausimui, iššaukė labai negražius įvykius Kaune, nustato prieš mus visus Europos ir Amerikos politikus pacifistus, kurie nepakenčia jokių svajojimų apie karą, o kas svarbiausia, kenkia Vilniaus krašto lietuvių kultūriniam darbui. Aišku, kad po visų minėtų Lietuvos duotų pasižadėjimų, karingos frazės vartoti nenaudinga, daugelis mūsų inteligentų karu, kaipo barbariška priemone, tikslo siekti ir nenori, juomi nepasitiki; karo gi šalininkai galėtų nusiraminti tuomi, kad Lietuva su Lenkija kariauti negali, jeigu gi kiltų karas visai nepriklausomai nuo N. Lietuvos politikų valios ir būtų galimybė juomi pasinaudoti Vilniaus kraštui atgauti, tai ta galimybė vis vien bus išnaudota, ar jie dabar karingo pobūdžio frazes kartos, ar nekartos. N. Lietuvos pacifistų (anaiptol ne vien tik liaudininkų, jų yra ne maža krikščionių demokratų partijoj ir kitose) pradėta akcija, mūsų krašto lietuvių reikalams ir Vilniaus klausimui bendrai yra tik naudinga, ta akcija gal būti daugiausiai ir prisidėjo prie naujos retorsijos atitaisymo. Jokio Vilniaus išsižadėjimo visų tų pacifistų straipsniuose nebuvo, kaip tai grynai partyviniais tikslais šukavo kai kurie publicistai, pareikštos tik buvo mintys, kad teisingai Vilniaus klausimas išspręsti galima ir kultūrinėmis priemonėmis, ypač gi kreipiant kuo daugiausiai dėmesio į mūsų krašto lietuvių kultūros darbą ir į visus mūsų krašto gyventojus.

Tai priminti visuomenei būtinai buvo reikalinga, nes, nors N. Lietuvos valdžia taikingą politiką ir veda, bet atskiri N. Lietuvos ir Amerikos lietuviai savanoriai politikai karingas politines frazes straipsniuos ir rezoliucijose perdažnai mėgsta kartoti, o realaus darbo Vilniaus reikalui nedaro. Didelės galimybės turėjo ir turi ypač Š. Amerikos lietuviai. Negalime skųstis, kad jie Vilniaus krašto reikalais visai nesirūpina. Amerikoj yra nedidelis inteligentų būrelis, kuriam mūsų krašto reikalai labai rūpi, jie surenka ne maža aukų iš paprastų darbininkų, pakursto Amerikos lietuvių organizacijas aukoti Vilniaus krašto lietuvių reikalams, bet tuom viskas ir baigiasi. Platesnė Amerikos lietuvių visuomenė, ypač gi dauguma biznierių ir profesionalų, kurių rankose yra dideli kapitalai, kurie, kaipo Amerikos piliečiai galėtų pas mus atvažiuoti, bent dalį savo kapitalų įvesdinti mūsų krašte,—nič nieko nedaro, nėra pirkę Vilniuje ne vieno namo ir visame krašte ne vieno hektaro žemės; retai tesigirdi, kad mūsų sodiečiai, kurių nė mažas skaičius turi turtingų giminių Amerikoj, gautų iš jų didesnės paramos vaikų švietimui arba žemės įsigijimui. Amerikos lietuvių parama Vilniaus kraštui šimteriopai galėtų būti didesnė, jeigu daugiau dėmesio būtų kreipiama į kultūrines ir ekonomines priemones, o mažiau politikuojama įvairiomis karingo pobūdžio kombinacijomis, kurios gali ir neįvykti, nes viso pasaulio pacifistai ir demokratija rūpinasi taiką išlaikyti, visus ginčus išspręsti taikos keliu. Ar nenaudingiau būtų, kad, sakysime, tokia Amerikos lietuvių politinė organizacija, kaip „Sandara“, savo seimo rezoliucijoj Vilniaus klausimu, būtų paraginusi Amerikos lietuvius remti Vilniaus krašto lietuvių kultūrinį darbą, šelpti savo gimines, važiuoti apsigyventi Vilniuje ir įsigyti čią nuosavybės, bet apie tai visa nė žodžio, kaip kasmet taip ir šiemet pasitenkinta grynai politine frazeologija, kurią jau visi labai gerai žino ir į kurią nei Amerikos, nei Europos politikai nebekreipia jokio dėmesio.

Reikalinga, žinoma, ūgdyti ir auklėti visuomenės valia tikslui pasiekti, bet tą darbą dirbant laisvieji lietuviai neturėtų užmiršti, kad, neigiant Vilniaus krašto gyventojus, klausimo išspręsti negalima, o juo labiau mažai domės tekreipiant į mūsų kultūrinį darbą.

D. A.

MARIJA PEČKAUSKAITĖ (ŠATRIJOS RAGANA).

Lietuvių literatūra šiemet jau antrą kart apsigaubė gedulo šydu. Prieš keletą mėnesių mirė mūsų rašomosios kalbos tėvas prof. J. Jablonskis, liepos m. gi 24 d. atsiskyrė su šiuo pasauliu žinoma rašytoja, pedagogė ir visuomenės veikėja Marija Pečkauskaitė, garsi Šatrijos Raganos slapyvarde.

A. a. Marija Pečkauskaitė gimė 1878 m. vasario mėn. 24 d. Medingėnuose, Pavandenės parapijoj, Žemaičiuose. Ji buvo dvarininkė ir augusi lenkiškai kalbančiame dvare. Nežiūrint to, jos siela buvo žemaitiška, lietuviška. Gerai mokėjo žemaitiškai. Ji sakė: *„Vis tiek, kas aš būčiau, kultūrai tenka tarnauti tai ir to krašto, kur gyveni...* 1892 m. buvo Marija įstojusi į Petrapilio lenkų šv. Kotrynos gimnaziją, bet del ligos turėjo ją mesti ir toliau mokėsi namie. Begyvendama Užvenčio dvare, ji kaimyniavo su Julija Žymantiene (Žemaite), Povilu Višinskiu ir A. ir D. Bukantais. Bendravimas su šiais veikėjais turėjo, be abejo, Marijai didelės reikšmės. 1905 m. ji išvyko Šveicarijon, Ciurichan, kur jai teko klausytis žinomo pedagogo Försterio paskaitų. Po poros metų grįžo iš Šveicarijos Vilniun ir čia įsteigė lietuviškų leidinių knygyną. 1915 m. sugrįžo į Židikus pas motiną. Čia savo namuose įsteigė šv. Vincento draugiją ir ligoninę. Be to, Marijos pastangomis, čia įsisteigė mokykla, blaivininkai, pavasarininkai ir senelių prieglauda. Židikuose išgyveno iki pat mirties. Paskutinius kelerius metus sirgo vėžio liga. Sirgdama kentė didžiausius skausmus, gendant rankų ir kojų kaulams. Šioji liga nuvarė Mariją į kapus... Susipažinę su Velionės biografija, susipažinkime dabar su jos literatūriniu darbu.

Šis darbas — didelis. Sunku dabar rasti inteligentą lietuvį, kurs nepažintų Marijos Pečkauskaitės— Šatrijos Raganos, kaipo talentingos rašytojos, katalikiškos pedagogės ir auklėtojos. Kokie gi Marijos pirmiausia *originaliniai* darbai? Šiuos darbus 6 tomuose išleido „Žinijos“ b-vė. I tome „Motina auklėtoja”—pedagoginiai straipsniai, parašyti sulig žinomų pedagogų veikalų, 176 psl.; II—„Sename dvare”, apysaka, 242 psl., III — „Brėkštant”, „Našlaičių ašaros”, „Pančiai”, „Anuomet”, „Irkos tragedija”, „Dėl tėvynės”, „Kraitis” ir „Mėlynoji mergelė” (viso 266 psl.); IV tome įdėti: „Vincas Stonis”, „Iš daktaro pasakojimų”, „Į šviesą”, „Pasitaikė proga”, „Petriukas ir Marytė” ir „Dirbkime savo darbą”, 230 psl.; V tome—„Rimties valandėlė”, knygelė jaunoms mergaitėms, 252 psl.; VI tome — „Viktutė” ir kitos apysakos, 247 psl.

Tai originaliniai darbai. Be jų M. Pečkauskaitė dar išvertė Fr. Försterio „Jaunuomenės auklėjimas”,

1912 m. 402 psl., kurio išėjo 3 leidimai; toliau irgi Försterio „Seksualė etika ir seksualė pedagogija" 1923 m. 139 psl.; H. Sienkiewicz'iaus apysaką „Dykumose ir girose", 2 dalys, sulaukė antro leidimo ir B. Pruso „Sargyba" („Placówka"). 1922 m. parašė „Lietuvos bitininką", 1926 m. sulaukusį antro leidimo. Be išleistų veikalų M. Pečkauskaitė dar savo raštais bendradarbiavo „Varpe", „Ūkininke", „Tėvynės Sarge", „Dirvoj—Žinyne", „Vilniaus Žiniose", „Šaltinyje", „Vilty", „Draugijoj", „Moteryje", „Vaire", „Naujoj Vaidilutėj" ir kituose.

Kiek savo raštuose, tiek ir pačiame gyvenime M. Pečkauskaitė buvo grožio, aukštos moralės, artimo meilės ir kilnių minčių skleidėja. Del Velionės mirties ypač turi liūdėti Lietuvos mergaitės, netekusios vienos kilniausių savo mokytojų, o visa Lietuva — vienos didžiausių jos mylėtojų.

A. a. Marija buvo gera krikščionė ir katalikė. Visą amžių išbuvo netekėjusi.

Lai ilsis ramiai, laisvos Lietuvos žemelėj kilni žemaičių dukra!

B. Rimgaila.

A. a. Marijos Pečkauskaitės — Šatrijos Raganos laidotuvės Židikuose įvyko liepos m. 27 d. Dalyvavo tūkstantinė minia. Labai daug asmenų atvyko iš Kauno: įvairių įstaigų atstovai, rašytojai, menininkai ir kt. Vainikų buvo 18. Prie atviros duobės gražiai prakalbėjo kan. Tumas-Vaižgantas. Jo kalba atspausdinta „Liet. Aido" 171 Nr. (VII. 30).

Kultūrinės draugijos kaime.

(Pradžia pašnekesio Kekštų „Kultūros" skyriaus steigiamajam susirinkime).

Gyvenimas nestovi vietoj, nuolatos vis keičias, žmogus vis labiau užvaldo gamtą, platesnės žmonių minios pradeda naudotis vis didesniais gyvenimo patogumais, bet staigių netikėtų gyvenimo pasikeitimų, beveik neįvyksta, — viskam reikia tam tikro laiko. Toks nuolatinis gyvenimo tobulėjimas vadinasi evoliucija; tiesa, kartais pasitaiko ir griežtų gyvenimo formų pasikeitimų, tai yra revoliucijų, bet daugiausia gyvenimo sąlygos gerėja evoliucijos keliu. Tas gyvenimo gerėjimas ir vadinasi kultūra bei civilizacija, tarp kurių skirtumas yra tas, kad civilizacija daugiau liečia medžiaginius žmogaus aplinkumoj patogumus, pagerėjimus, o kultūra liečia daugiau sielos sritį, kai žmogus daugiau išvysto savo proto ir jausmų jėgas; bet dažniausia kultūra ir civilizacija eina greta ir jas sunku griežtai išskirti.

Prie kultūringumo eina ir miesto ir kaimo gyventojai. Gali būt kultūringi miestai ir kaimai, bet tos miestų ir kaimų kultūros griežtai skiriasi, nes labai skirtingos miesto ir kaimo gyvenimo sąlygos Miestas visados aplenkia kaimą, nors kaimas miestus maitina. O kodel gi taip?

Pažvelgę į gyvenimo sąlygas mes gauname atsakymą. Mieste žmonės arčiau vienas kito gyvena, yra priversti bendromis jėgomis daug darbų atlikti, jie priversti jungtis į atskiras draugijas bei organizacijas, o anot dainos žodžių — *kai du stos, visados daugiau padarys*.. Šia proga galima prisiminti dar ir kitą gilią tiesą:—*kad ką nors reikštum, reik nuo kitų skirtis, o kad ką stengtum, reik su kitais jungtis.*

Taigi, kaimas griežtai skirdamasis nuo miesto daug reiškia, bet įstengti ir kultūrėti pradeda tik tada, kai ima jungtis į atskiras draugijas. Dabar mes matome, kad kaimas pradeda daugiau įstengti, toliau gi dar daugiau galės padaryti ir reikšti, o tai delto, kad jau ir šio krašto lietuvių kaime žmonės, ypač jaunimas, pradeda jungtis į įvairias draugijas na, o bendromis jėgomis daug daugiau galima nuveikti.

Šio krašto kaime jau yra ir ekonominių draugijų — ūkio draugija, kooperatyvai — tai ūkiškiems reikalams draugijos, gali ateity susidaryt dar ir kitokių tos rūšies draugijų, pavyzdžiui: pieninių, produktų supirkinėjimo organizacijų, o taip pat yra ir grynai kultūrinių draugijų, kaip antai „Ryto", „Kultūros" švietimo draugijos ir „Švento Kazimiero" draugija; toliau gal dar atsirasti ir daugiau draugijų — nes gyvenimas vietoj nestovi.

Lietuvos pajėgumo rodyklis.

(Įspūdžiai iš VIII Ž. Ū. ir Pr. Parodos).

Žemės Ūkio ir Pramonės Paroda — dalykas retas. Todėl, kai šiemet, t. y. jubiliejiniais Vytauto D. metais atidaryta *aštuntoji* iš eilės tokios rūšies paroda, — nieko nelaukdamas nuvykau Kaunan, būdamas drauge ir „V. Ž." korespondentu.

Visi į parodą!

Nebuvo dar N. Lietuvoj Ž. Ū. ir Pr. Parodos, kurion neplauktų minios piliečių iš visų N. Lietuvos kampelių. Taip ir šiemet. Dar dvi dienas prieš parodos atidarymą ėmė keliauti į Kauną didžiausi pulkai kaimiečių. Neskaitant virš 200 pilnų autobusų, kasdien atvykstančių Kaunan, vaikščiojo dar specialiai skirti parodos lankytojams traukiniai, neskaitant Nemunu atplaukiančių garlaivių. Kasdien į Kauną atvykdavo po keliolika traukinių su sausakimšai, kaip silkių, prigrūstais vagonais. Teko man pirmą parodos dieną vykti iš Šiaulių į Kauną. Žmonių važiavo tiek daug, kad vieni kitiems sėdėjo stačiai ant kelių. Daugelis sėdėjo ant vagonų laiptų. Tos laimės teko ir man paragauti. Tokia kamšatis! Maža to. Kiekvienoj stoty ar stotelėj įsėsdavo vis daugiau žmonių, taip, kad Kaunan traukinys atvykdavo labiau, negu pilnas. Reikia pastebėti, kad kiekvienoj stoty parodos metu plėvesavo kelios trispalvės mūsų vėliavos. Pats didžiausias žmonių judėjimas buvęs priešpaskutinę parodos dieną.

Dulkės, dulkės, dulkės...

Paroda, kaip ir visuomet Kaune (porą kartų paroda buvo Šiauliuose ir Klaipėdoj) įvyko Vytauto kalne. Atidaryta VI. 18 d., uždaryta gi jau VI. 22 d. Terminas tikrai trumpas, nes juk užsieniuose panašios parodos trunka ne tik savaitėmis, bet ir mėnesiais. Bet tiek to. Svarbu, kaip atrodė pati parodą.

Kasoj nupirkus bilietą (3 lt. — brangu, ypač mūsų kaimiečiams...) reikia kopti į aukštą, statų kalną. Pakely, t. y. kopiant į kalną, galima pamatyti puikų Kauno reginį. Bet štai jau ir parodos aikštė.

Tos visos draugijos dirba kultūrinį darbą, vienos vienokiais, kitos kitokiais pagrindais, kartais viena kitą peikia, nes žmonės dažnai pavydūs. Bet jos visos turi vieną gerą pusę — jos jungia kaimo žmones krūvon, verčia daugiau galvoti apie bendrus reikalus ir jau joks draugijos narys nestengtų net savęs priversti galvoti vien tik apie savo vieno reikalus; mažiausia jau jis turi rūpintis bent savo draugijos narių reikalais, o tai jau geras reiškinys, tai kaimo kultūrėjimo požymis. O kai tų draugijų nariai pradeda dar plačiau žvalgytis į gyvenimą, pradeda vis plačiau įžiūrėti, kas darosi kitur, kai nuolat yra gyvenimo, verčiami tobulinti ir savo narių ir visos organizacijos gyvenimą, tai kaimo kultūrėjimui atsiskleidžia dar platesni keliai. Tada jau kaimo žmogus įsitikina, kad negalima gyventi anot priežodžio, *taip radom, taip paliksim*, o kad reikia nuolatos prisitaikinti prie naujų gyvenimo reikalavimų. Tada žmonės pradeda daugiau pasitikėti savo jėgomis, pradeda jausti savo žmogišką vertę ir savo jėgą, paliauja laukę malonių tik iš turtingųjų ar iš kur kitur, o įsitikina, kad ką įsigysiu savo jėgomis, tai ir turėsiu; del savo gi nelaimių liauja kaltinti kitus, o pasitiki tik savimi. Kai kaime įsigyvena tokia nuotaika, galima sakyti, kad jau kaimas kultūringas.

Bet šitokiu kaimas pasidaro tik ten, kur jo gyventojai, ypač jaunimas, jau ilgą laiką gyvena draugijiniu gyvenimu ir, kai savo draugijas pats sava valia kuria, o nelaukia, kad instruktoriai jas sukurtų.

Pažvelgę į šio krašto lietuvių grynai kultūrines jaunimo draugijas matome, kad yra dvi tokios. Kiek senesnė „Švento Kazimiero" ir vėliau nuo 1927 metų įsikūrusi „Kultūros" švietimo draugija. Galima sakyti, kad tos draugijos dar labai jaunos, ir, kaip sakoma, *pradžia darbą gaišina*, taip ir tos draugijos vietoms viena kita nelabai išsitenka. Bet tai tik delto, kad dar mūsų kaimas tik pradeda kultūriniu draugijiniu gyvenimu gyventi. Toliau, be abejo, jos viena kita išsiteks, o jei pasireikš kokia kova, tai tik lenktyniavimas darbe.

Genys margas, svietas dar margesnis, tai taip ir draugijos jokioj kultūringoj šalyj nebuvo ir greičiausia nebus vienodos. Tarp minėtų draugijų yra pagrindinis skirtumas, tad toliau jaunimas dėsis prie vienos ar kitos, žiūrint kuri kam labiau patiks.

Koks gi tarp tų jaunimo draugijų skirtumas? O gi tas, kad viena savo veikimo tikslu stato pirmoj vietoj katalikybę, o paskui tautybę, o kita pirmoj vietoj tautybę ir žmoniškumą, o į tikybą nesikiša, reikalauja tik, kad draugijos narys būtų geras artimui žmogus.

Iš tų pagrindinių skirtumų eina ir kiti. Pirmoji, „Švento Kazimiero" draugija, leidžia skaityt tik tokias knygas, kurias jos vadovybė leidžia, pripažįsta autoritetus, tai yra laikosi nurodymų, apie kuriuos negalima abejoti, o antroji, „Kultūros" draugija duoda skaityt tokias knygas, kurių nariai nori ir autoritetas leidžia pasirinkti laisva valia. Taigi, prie tų draugijų priklauso ir ateity priklausys žmonės sulig savo palinkimų. *Tie, kurie mažiau pasitiki savo jėgomis, priklausys prie vienos, kurie savo jėgomis pasitiki daugiau prie kitos, ir ateity tų draugijų nariai, be abejo, vieni kitais išsiteks.*

Tad Kekštų „Kultūros" skyriaus nariams tenka tik palinkėti, kad dar daugiau savo jėgomis pasitikėdami save ir savo gyvenimą nuolatos tobulintų, abejotinuos gi dalykuos, kad ieškotų patarimų, bet ne įsakymų, o ateitis nuolatos darysis aiškesnė. Tad valio kekštiečiai!

A. Valaitis.

1930—VII—27, Veikščiai,
Švenčionių apskr.

N. B. Pavyzdžiai iš kaimo gyvenimo įvairiose šalyse: N. Lietuvoj: įvairiose jos srityse, Prancūzijoj ir kitur. *A. V.*

Iš Tverečiaus krašto.

Pabuvojus tarp Tverečiaus valsčiaus lietuvių siela nenurimtų nepasidalinus įspūdžiais su tais bent miesto lietuviais, kuriems ten neteko būti. Verčia pakalbėti spaudoj apie šio krašto lietuvišką kaimą dar ir tie miesto lietuvių, ypač politikuojančių, dažnai girdimi balsai, kad girdi, mūsų kaimas dar la-

Patenki žmogus į kelių metrų platumo, *smėliuotus* takus, kurių abiejose pusėse pastatyta ištisos eilės didelių ir mažų pavilionų parodos eksponatams. Viskas būtų tvarkoj, bet... Tas mažas „bet", tai... dulkės, kurių kiekiu niekas, rodos, negalėjo pasiskųsti... Ir iš tikrųjų. Jų buvo tiek, kad stropus pavilionų lankytojas negalėjo tiesiog laisvai kvėpuoti. Tai Parodos Komiteto prasikaltimas. Dulkės—didelis parodos minusas, gadinės įspūdį parodos lankytojams, ypač gi skaitlingai atsilankiusiems užsienio svečiams.

Firmos, eksponatai.

Šioji paroda — visų praėjusių septynių didžiausia ir skaitlingiausia, tiek dalyvaujančių parodoje firmų, tiek ir išstatytų eksponatų skaičiumi. Ir taip: pramonę atstovavo *242* firmos, kurių N. Lietuvos — *145* (jų 13 iš Klaipėdos), užsienio — *97*. Dalyvavo 6 valstybės: Latvija, S.S.S.R., Vokietija, Belgija, Suomija ir Šveicarija. Kiekvienos valstybės dalyvavo po keletą ir keliolika firmų. Vieną tik Latviją atstovavo 63 firmos. Reikia pažymėti, kad Latvija ir S.S.S.R. turėjo išstačiusios nuosavius didžiulius pavilionus, kuriuose tilpo bemaž visos šių valstybių firmos.

Eksponatų, žinoma, buvo tiek daug, kad juos visus siaurose šio straipsnelio ribose sunku ir paminėti. Turime džiaugtis, kad jau labai daug pramonės dirbinių išdirbame savo fabrikuose. Užteks čia paminėti, kad ir avalinės („Batas", „Br. Nurokai" Šiauliuose), saldainių („Birutė", „Rūta" ir kt.), mašinų, alaus, drobės ir kt. gaminius. Maža to. Amerikos Liet. Prek. B-vė savo dirbtuvėse (Kaune) gamina autobusus, lengvus automobilius ir dviračius. Savo tų dviračių („Amlit") b-vė N. Lietuvoj yra paleidusi keliolika tūkstančių! Matėsi labai daug pavilionų su alaus („Wolfas ir Engelman" Kaune, Goldbergo Prienuose ir kt.), tabako („Br. Salamonai" Kaune ir kt.) muilo, kartonažo, amatų ir kt. gaminiais. Visa tai išdirbama N. Lietuvoj. Knygų b-vės, kaip „Spaudos Fondas", „Dirva" ir kt. pastatė nuosavius paviljonus. Minėtos dvi b-vės už savo leidinius ir mokslo priemonių pavyzdžius („Sp. Fondas") apdovanotos

bai nekultūringas, konservatyvus, kad ten negalima esą rodytis su kokiais ten bendrais žmoniškumo idealais ir panašiai. O susipažinti su tuo vietos kaimu būtų ypač pravartu senesniems miesto inteligentams.

Šventos Onos atlaidai tik Tverečiaus parapijoj švenčiami, o kitur tai šiokia diena. Suvažiavę veik vieni tik Tverečėnai ir tai net ne visi, nes yra ir taip galvojančių, kad apieravojus Dievui darbą galima esą ir šieną džiovinti. Ir kai kas taip pasielgęs greičiausia Dievui net daugiau pasitarnavo, nes lietus nesunaikino Dievo dovanos. Jau vien toki fakteliai įrodo, kad šio krašto kaimiečiai nėra jau toki konservatyvūs.

Pasižvalgius į suvažiavusių bažnytkaimy vežimus ir arklius, matai, kad nedidukai arkliai gal stengti riščia bėgti, matai, kad dauguma ne tik pusvalakinių, bet ir ketvirtadalinių atvažiuoja gražiose vienarklėse bričkutėse—civilizacijos požymiai tame kaime jau visur matomi net iš paviršiaus.

Apsilankius Veikščiuos, Latakiškėj, Kekštuos tenka tik žavėtis, kad tų kaimų gyventojai per nepilną dešimtį metų suspėjo ir užlyginti granatų ir apkasų išraustus laukus ir įsistatyti trobas labai dažnai visai moderniškas ir iš oro ir iš vidaus, teturėdami dažniausiai tik po 12, po 6 hektarus žemės — junti, kad tas kaimas kupinas iniciatyvos ir darbštumo.

Tie kaimo žmonės nėra taip pat ir per dideli materialistai — dainos, muzika (cimbolai, smuikas, armonika) skamba visur ir retam kaime nėra buvę vaidinimo — tie žmonės mėgsta meną ir patys jį kuria.

Bet labiausia kas žavi, tai tų žmonių noras organizuotis į kultūrines draugijas, pasiilgimas knygos ir laikraščių ir tai ne vienos kurios pakraipos, o įvairių, iš kurių galėtų patys susidaryti savo nuomonę be komentarų.

Kai teko pabūti dušimtiniam tų tautiečių, senų, jaunų būry Kekštų „Kultūros" skyriaus steigiamojo susirinkimo metu, kur buvo didelis skaičius keleto „Švento Kazimiero" draugijos skyrių narių, likau visais tais tautiečiais sužavėtas: jų rimtumu, jų kultūringumu — ten jokių neapykantų nesimatė, o buvo tik tautiečiai trokštą žinių ir mokslo. Tad nevykus miestiečių nuomonė, kad mūsų kaimas temokąs savo ginčus tik kumštimi spręsti turėtų greičiau būt pradedama dėti į archivą.

Tiesa, ne visur dar mūsų lietuviškas kaimas yra tiek susipratęs, ne visiems buvo lemta, kaip Tverečiuj, kad visam valsčiuj nebūtų buvę dvaro, kurs dažniausia giliai žmonėse paliko vergiškumo žymes, bet net ir ten, kur tų žymių dar daug likę, kaimas nėra jau toks pasingas, kaip ik šiol įprasta kalbėti, kaimas tik nemėgsta tokių lankytojų, kurie iš aukšto ar su panieka į jį žiūri.

Jei tad inteligentų, ypač jaunųjų, tarpe atsiras diktokas skaičius kaimo draugų, tai net tos sritys, kur vergiškumo žymės per daug įsišaknijusios, labai sparčiai ims kultūrėti ir to kaimo lietuviškumui bei ekonomiškam kilimui pavojai sumažės iki minimumo.

Baigiant norėtųsi dar kartą miestų inteligentams palinkėti, kad arčiau susipažintų su šio krašto lietuvišku kaimu, nes sugrįžę tikrai džiaugtųsi.

A. Valaitis.

Vilnius, 1930.VII.29.

Žalgirio mūšį prisiminus.

Prieš penkis šimtus dvidešimts metų sąjunginė lietuvių ir lenkų kariuomenė sutriuškino kryžiuočius Žalgirio laukuose, užkirsdama kelią jų ekspansijai į rytus („drang nach Osten") ir nuolatiniems Lietuvos žemių ir jos gyventojų teriojimams. Tai buvo didelis laimėjimas, netik Lietuvai, kuri laisviau galėjo atsikvėpti galingo priešo nusikračiusi, netik lenkams, kurie pasijuto turį dabar laisvas rankas Lietuvos nepriklausomybei siaurinti,—tas žymus istorijoj faktas turi didelės reikšmės visoms Pabaltijos valstybėms. Ir ne be pamato kai kurie istorikai tvirtina, kad Žalgirio laimėjimas išbraižė dabartinį Pabaltijos žemėlapį. Be jo gal vietoj šių dienų Lenkijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos būtų didelė b. kryžiuočių valstybė, ar kokia kita.

Kryžiuočiai atsidangino į mūsų kraštą neva Kristaus mokslui platinti pagoniškose lietuvių gimi-

---

aukso medaliais. Būtų galima paminėti ir daugiau firmų, išstačiusių savo N. Lietuvoj gamintų dirbinių, bet, dėja, vietos stoka to neleidžia.

Užsienio firmos išstatė panašius, galima sakyti, nėkiek negeresnius gaminius, kaip mūsų. Buvo avalinės, kvepalų, muilo, amatų ir kt. gaminiai. Pažymėtini S.S.S.R. išstatyti gydomieji Kaukazo vandens „Boržom" ir „Narzan", ir didelis kiekis tos pat šalies išstatytų virdulių (!). Taip atrodo trumpais bruožais apibūdinti N. Lietuvos ir užsienio pramonės eksponatai.

Mažesnis, bet nemažiau įvairus parodos skyrius: *žemės ūkio eksponatai.* Tai skyrius, labiausiai sukoncentravęs atvykusių kaimiečių dėmesį. Miestiečių čia kaip ir nesimatė. Mat, tai juos neįdomavo. Skaitmenų šviesoje žemės ūkio eksponatai atrodė šiaip: viso labo *433*, plius dar 47 pieninių eksponatai. Tų 433 skaičiun įėjo: arkliai, raguočiai, kiaulės, paukščiai. Gyvulių ir paukščių tarpe buvo tikrai dailių eksponatų. Atrodo, kad jie parodai ir buvo auginami... Kaikuriais arkliais ir raguočiais (ypač olandų veislės) negalima buvo net atsigerėti. Tas pats su paukščiais. Nenuostabu tad, kad VI. 21 d. įvykusioj gyvulių mugėj parduota labai didelis gyvulių kiekis. Išstačiusieji parodoj gyvulius ir paukščius ūkininkai buvo, aišku, tiek pačios parodos, o ypač gyvulių mugės išdaviniais labai patenkinti. Parodos komitetas už pramonės ir žemės ūkio eksponatus išdalinęs viso *577* medalius.

Pavilionai.

Pavilionų, kaip jau aukščiau minėta, buvo visokių: didelių ir mažų, gražių ir mažiau gražių. Kaikuriuos jų verta čia paminėti. Gražus plačiai žinomo saldainių fabriko „Birutės" (Šiauliuose) pavilionas. Toliau labai originališkas didžiulis alaus bravoro „Wolfas ir Engelman" pavilionas. Sovietų vandenų „Boržom" ir „Narzan" pavilionai pastatyti butelių pavydale. Dailūs ir kiti pavilionai, kuriuos čia nėra galimybės ir išvardinti. Pavilionų eksponatai reklamuota, žinoma, sulig išgalių. Visur balsai giria eksponatus, kelią į padanges tos ar kitos firmos

nėse. Faktinai betgi jie per pusantro šimto metų taip „krikštijo" tuos pagonis kardu ir ugnimi, kad netik Prūsuose ir Baltijos pakraščiuose neliko lietuviško pėdsako, bet ir žemaičiai buvo jau betrašką savo kauleliais jų glėby. Nei artimo meilė, nei krikščioniškoji moralė ir ėtika tiems pamaldiems vienuoliams netrūkdė daryti po keletą išvykų metuose Lietuvos giriosna ir plėšti, žudyti ir deginti ramius gyventojus (antrą vertus istorija faktais įrodė, kaip krikščionių obalsiai retai teatatikdavo jų darbams). Bet maža to — įsigardžiavę pagoniško kraujo jie neatsisakydavo nuo skanių kąsnių ir pietų kaimyno, Lenkijos, žemėse, nors jinai buvo katalikiška. Tokiu būdu pats gyvenimas, arba kitaip, gyvybės reikalas, vertė Lietuvą ir Lenkiją ruoštis galutinon, žutbutinėn kovon su kryžiuočiais. Antros priežasties tenka ieškoti anų dienų Lietuvos ir Lenkijos santykiuose, arba arčiau — Vytauto ir Jogailos kovoj del d. Lietuvos kunigaikščio sosto. Šitoji kova vertė ir Vytautą ir Jogailą nekartą prašyti kryžiuočių pagalbos ar neutraliteto, kas, žinoma, ir vienam ir kitam brangiai atsieidavo. Rezultate kryžiuočių archyvuose buvo visa eilė sutarčių, kuriomis ar tai Jogaila ar Vytautas atiduodavo Lietuvą tokion ar kitokion jų globon, o kai kurios Lietuvos žemės stačiai buvo dovanojamos Ordenui (pv. Žemaitija). Vytautas tikėjosi savo padėtį palengvėsiant patekus Jogailai į Lenkijos karalius, todėl visomis išgalėmis stengėsi tą faktą pagreitinti ir jokiu budu jam netrūkdyti; tuo, berods, aiškinama Vytauto Didžiojo pasirašymas Krėvės unijos akto. Jogaila betgi, Lenkų sosto neperdaug tikras, nenorėjo leisti gabiam ir įtakingam Vytautui įsigalėti Lietuvoje. Naujų kovų ir sunkenybių verčiamas, Vytautas patvirtino Krėvės uniją Vilniuje 1401 metais.

Tokiu budu Lietuva atsidūrė tarp kujo ir priekalo: iš vienos pusės kryžiuočiai, remdamiesi lėgalėmis, pasirašytomis sutartimis, reiškė pretensijų Lietuvai globoti, iš kitos — lenkai reikalavo Krėvės ir Vilniaus unijų vykdymo. Lietuvos nepriklausomybę gelbėti tegalima buvo kardu. Vytautas tai gerai suprato ir jis ruošėsi karui, tikėdamasis vieno priešo pagalba nugalėti kitą ir tuo būdu abu nualinti. Tie planai dalinai jam pavyko: kryžiuočiai ties Žalgiriu buvo visai perblokšti, tik, dėja, jie pasikėlė taip silpni, kad vėliau jau nebegalima buvo jų panaudoti prieš lenkus.

Jaunas.

Lietuvos periodika 1930 m.

Skaitytojams be abejo teko užtikti mūsų laikrašty žinių apie N. Lietuvos periodiką, t. y. laikraščius, žurnalus ir pan. leidinius. Tas vaizdas buvo, žinoma, nepilnas. Todel teks šiame straipsnyje skaitytojus kiek plačiau painformuoti, tuo labiau, kad mes, R. Lietuvos gyventojai, turime sekti ne tik išeinančias N. Lietuvoje knygas ir brošiūras, bet ir periodiką.

Pradėkime nuo *dienraščių*. Jų išeina vienuolika. Trys lietuvių kalboje Kaune („Lietuvos Aidas", „L. Žinios" ir „Rytas") ir vienas gotiškomis raidėmis spausdinamas Klaipėdoj („L. Keleivis)". Vienas Kaune išeinąs lenkų kalba („Dzień Kowieński"). Rusų kalba Kaune eina du dienraščiai. („Echo" ir „Naše Echo"), žydų gi vienas („Di Idiše Štime"). Pagalios Klaipėdoj išeina trys dienraščiai vokiečių kalba, būtent „Memeler Dampfboot", „Memelländische Rundschau" ir „Memeler Allgemeine Zeitung". Šis pastarasis leidžiamas lietuviams palankioj kripty. Kaip matome, dienraščiai leidžiami Kaune ir Klaipėdoj, jų gi leidimo centras — Kaunas. Tris kart į savaitę išeina tik du laikraščiai. (Gotų raidėmis „Lietuviška Ceitunga" ir „Klaipėdos Krašto Valdžios Žinios", abu Klaipėdoj).

Daugiausiai N. Lietuvoj išeina savaitraščių ir mėnesinių žurnalų. Savaitraščių išeina net *29*. Jų pavadinimus, aišku, nėra galimybės ir paminėti. Reikia pažymėti, kad daugelis apskričių miestų turi savo savaitraščius, kaip pav. Šiauliai (du), Panevėžys (du), Biržai (vieną), Marijampolė (du), Telšiai (du). Daugiausiai savaitraščių išeina Kaune. Mėnesinių žurnalų spausdinama net *40*. Du kart į mėnesį išeinančių žurnalų eina 20. Šių visų žurnalų centras— Kaunas.

Sulig žurnalų turinio, visus leidinius galima paskirstyti šiaip: bibliografija ir bibliotekos—du žurną

---

prekes, daug kur radio megafonų ir gigantofonų garsai ir baubimas. Reikia prie progos pažymėti, kad kai kurios prekės buvo labai vykusiai reklamuojamos. Parodos lankytojas kiekvienam bemaž pavilione ar kioske gaudavęs net po kelius reklaminius lapelius, kurių parsinešdavęs namo ištisus pundus.

Vytauto D. pavilionas.

Gražiausias parodos pavilionas—Vytauto Didžiojo. Šis pavilionas pastatytas iš žalio betono, su bokštu, projektuotas dail. J. J. Burbos. Visi jame išstatyti eksponatai surišti tai su Vytautu D., tai su jo laikų Lietuva. Čia randame visą eilę piešinių, fotografijų, dokumentų, paveikslų (tarp kitų pav. yra ir Mateikos „Žalgirio mušis"—didžiulis ir spalvotas), vaizduojančių Vytautą D. ir atskirus jo gyvenimo vaizdus. Galima pamatyti ir V. D. laikų *augalų* kolekciją, išleistus aktus ir kt. Didelę sensaciją kelia V. D. laikų *šarvai*. Be to lankytojų dėmesį kreipia gražiai aptaisyta, kelių storų lapų knyga, kurioje gali pasirašyti visi, *Vytauto vardą* nešiojantieji. Iš pasirašančiųjų reikalaujama asmens dokumentų, mat, priešingu atveju, norinčių pasirašyti, atsirastų begalė. Pirmuoju šioje knygoje pasirašęs susisiekimo ministeris inž. Vyt. Vileišis. Be jo randame dar visą eilę labiau žinomų asmenų parašų, kaip antai Bičiūno, Steponaičio, Elisono ir kt. Viso pasirašė *260 Vytautų* ir trys už nemokančius pasirašyti. Pasirodo, kad didžiausias pasirašiusiųjų nuošimtis tenka moksleiviams. Toliau seka studentai, paskui valdininkai ir kt. Vienas parašas yra ir iš Vilniaus.

Kiek aplankė parodą?

Sulig patikrintų žinių parodą aplankę viso *apie 102.000 žmonių*. Pajamų esą turėta 310.000 litų ir apie tiek išlaidų. Kiek teko sužinoti, sekančioji, t. y. devintoji iš eilės paroda įvyksianti po 3-jų ar po 4-rių metų. Nežiūrint to, dar šiais metais provincijoj būsią atidaryta 16 rajoninių parodų.

Bendras įspūdis.

Darant bendrą išvadą, reikia pasakyti, kad, nežiūrint kai kurių defektų, paroda padarė gerą įspūdį.

lai, mokslas ir literatūra—6, Lietuvos Univ. fakultetai leidžia septynius leidinius, Žemės Ūkio Akademija Dotnuvoje—vieną; religija ir teologija—8, Rytų bažnyčia—1, evangelikai, liuteronai ir reformatai — 6, baptistai—2, metodistai—1, žydų tikyba—1, statistika—1, politika ir Vilniaus klausimas—2, ekonomika, prekyba ir pramonė—6, kooperacija—3, teisė ir įstatymai—4, administracija, valdininkai—8, krašto apsauga—6, social. draudimas, labdarybė—2, švietimas, auklėjimas—5, jaunimo ir moksleivių žurnalai — 15, vaikų žurnalai—4, folkloras—1, kalbamokslis—3, griežtieji mokslai—4, medicina, veterinarija—8, technika—4, agronomija—14, menas—2, sportas, medžioklė—1, literatūra, kritika—9, iliustruoti ir jumoristiniai žurnalai—2, istorija—5.

Daugiausia žurnalų (15) turi, pasirodo, jaunimas. Toliau seka agronomijos ir ūkio žurnalai (14). Po to literatūros ir kritikos žurnalai (9) ir t. t.

Taip atrodo N. Lietuvos periodika. Kiekybiniu žvilgsniu ji nėra didelė (viso apie 170 laikraščių ir žurnalų). Bet tačiau ji beveik atlieka savo uždavinį, nes kiekviena bemaž sritis turi savo žurnalą. Vienas yra trūkumas: kokybė. Ją reikėtų pakelti, nes daugelis žurnalų ar laikraščių dar nestovi atatinkamoj aukštumoj.

Baigiant negalima nepastebėti malonaus reiškinio. Šiais Vytauto D. metais įsisteigė net 20 naujų laikraščių ir žurnalų. Jų 2 literatūros ir kritikos („Gaisai" ir „Trečias Frontas"), 2 jaunimo („Jaunųjų Pasaulis" ir „Ateities Spinduliai"). Gailestingosios seserys išleido net savo žurnalą. („Lietuvos Sesuo"). Kalbamokslis susilaukė vieno vertingo žurnalo („Kalba"), vaikai irgi („Vaikų Žodis"). Tokie tai žymesni ir charakteringesni žurnalai, pradėję eiti šiais metais.

Padidėjęs periodikos skaičius leidžia manyti, kad Lietuvoje kultūra didėja ir auga, nes juk spauda—kultūros barometras. *B Rimgaila.*

P. S. Šiame straipsnyje neminėjau trijų, Vilniuj išeinančių lietuvių laikraščių. Tas, manau, daugumai mūsų skaitytojų yra žinoma.

Šį straipsnį rašydamas naudojaus „Bibliografijos Žinių" šių m. 2 Nr. patiekta periodikos statistika. *B. Rmg.*

Keiskime sėjomainas

Paskutiniu laiku mūsų ūkininkai galutinai suprato, kad gyvenimas kaimuose yra nepakenčiamas, kad dabartinės gyvenimo sąlygos būtinai reikalauja savo žemę turėti vienoje vietoje, viename gabale, o neišmėtytą po visus kraštus. Todėl dauguma kaimų jau išsiskirstė, skirstosi, arba laukia skirstymo į viensėdžius. Šie visi ūkininkai turi atsiminti, kad tuomi jie pradeda naują gyvenimą ir todėl kiekvienas turėtų sutvarkyti taip savo naują ūkį, kaip jau yra sutvarkę nuo senai kultūringesnių šalių ūkininkai. Pirmas, svarbiausis žingsnis, kurį ūkininkas naujam ūkyje pradės, tai atatinkamas lauko sutvarkymas, arba kitaip sakant, atsakančios sėjomainos įvedimas.

Pas mus iki šiol bemaž visur ūkininkai yra padalinę savo ūkį, dirbamą žemę, į tris laukus, iš kurių vienas skiriamas žiemkenčiams, antras — vasarojui ir trečias — pūdymui. Tai reiškia, kad tie ūkininkai laikosi trilaukės sėjomainos, arba trilaukio ūkio. Pas mus ši sėjomaina tapo įvesta prieš 400 metų, prie kurios iki šiai dienai mūsų ūkininkai taip prisirišę, kaip musė prie medaus. O reikia atminti, kad kitų šalių ūkininkai jau daugiau 100 metų, kaip ją pametė, kaipo pasenusią, kenksmingą, šių dienų sąlygoms ir reikalavimams netinkamą, tiesiog pragaištingą.

Trilaukyje ūkyje galima daug pagaminti javų, nes bemaž du trečdaliai lauko skiriama varpiniams javams. Seniaus tas turėjo reikšmės, nes tuomet miesto gyventojai, būdami neturtingi, reikalavo ir pirko bemaž vien tik grūdus duonai, todėl jų daug reikalavo ir brangiai mokėjo. Bet laikui bėgant, gyvenimas ir jo sąlygos keitėsi. Miesto gyventojai, praturtėję, pradėjo iš sodiečių reikalauti ne vien tik grūdų, bet ir sviesto, pieno, mėsos, kiaušinių ir t. t. O grūdai tuo tarpu pradėjo pigti, nes viena, tai miestiečiai mažiau jų suvartodavo, o antra — tai javus pradėjo gaminti užjūrio šalys: Argentina, Kanada ir kt. Kadangi tose šalyse javai dera daug geriau, negu pas mus, pagaminti daug pigiau atseina, todėl joms apsimokėdavo savo javus atvežti Europon ir parduo-

---

Tiek pramonės, kiek ir žemės ūkio eksponatai parodė vis didėjančią tose srytyse pažangą ir pajėgumą. Tuomi ką turime ir ką išdirbame galime drąsiai pasirodyti ir konkuruoti su užsieniu.

* * *

Kaip jau skaitytojams turbūt žinoma, šį rudenį, rugsėjo 14—28 dienomis įvyks Vilniuje antroji lenkų organizuojamoji „Šiaurės Mugė" („Targi Północne"). Pirmoji pasibaigė kompromituojančiai. (Prisiminkim, kad ir mugės organizatorių apsivogimus ir defraudacijas...). Sunku lemti pasisekimą ir dabartinei mugei. Užsienio susiįdomavimas šiemet, tiesa, kiek didelesnis, bet tas dar nieko nereiškia. Palyginus „mugę" su didžiule Kauno paroda, laimėtoja, be abejo, liks kauniškė.

Dainos Šventė.

Kalbant apie parodą, negalima nepaminėti trečią parodos dieną įvykusios Vytauto D. garbei dainų dienos. Šių metų dainos diena — trečioji. Kaip ir visuomet ji įvyko netoli parodos, Petro Vileišio aikštėje, (Žaliajam Kalne).

Dainavo didelėj estradoj apie 200 chorų, *8.000 dainininkų*. Dainininkams dirigavo pasimainydami keli dirigentai, kaip Štarka, Naujalis, Gruodis ir kt. Sudainuota L. Himnas, antruoju himnu tapęs „Mes be Vilniaus nenurimsim", naujas Vytauto Himnas, sukomponuotas Gruodžio ir visa eilė žinomų ir mažiau žinomų liaudies dainų. Kaikurios dainos atliktos taip gerai, kad publika vertė jas sudainuoti po 2—3 kartus. Publikos buvo net *55000!*

Vis delto tenka pasakyti, kad dainos diena nekaip pavyko. Dainininkai nebuvo visai gerai susidainavę. Iš kitos pusės sunku ir sutvarkyti visoj Lietuvoj išmėtytus chorus. Be to blogą įspūdį padarę tvarkdariai — šauliai. Daug kam, net turintiems sėdinčius bilietus, tekę stovėti. Nuo dulkių debesų sunku buvo ir atsiginti, mat visa aikštė smėliuota.

Mūsų dainų grožis, tačiau, privertęs tuos visus trūkumus užmiršti.

B. Rimgaila.

ti pigesne kaina. Tokiu būdu pamažu jos išstūmė iš rinkos mūsų ūkininkų produktus (grūdus). Pastebėję tai, susipratę ūkininkai, metė gaminę pardavimui grūdus, kaipo nepelningus ir perėjo prie gyvulių ūkio, nes pienas, sviestas, mėsa ir kt. atnešdavo jiems didesnio pelno. Bet kad iš gyvulių gauti pelną, tai visų pirma, reikia jie gerai maitinti, šerti. O tas galima tik tada, kada turi pas save pašarinių burokų, morkvų, bulvių, gero šieno, dobilų ir t. t. Trilaukyje gi ūky šių visų pašarų pasigaminti jokiu būdu negalima, nes pasakėm — trilaukyje yra vietos tik žiemkenčiams, vasarojui, na ir pūdymui; šakniavaisiams ar dobilams vietos nebėra. Be to reikia gerai atsiminti, kad kiekvienas augalas tik tuomet duos gerų vaisių, tinkamai išnaudos žemę ir trąšą, jeigu jis paklius į atsakančią vietą, atsakančioje eilėje po kito augalo. Mat, kiekvienas augalas, po tam tikrų augalų auga puikiai, kai tuo tarpu po kitų jau blogiau, prasčiau, o po kitų vėl nenori suvisai augti. Jeigu tas pats augalas patenka perdažnai į tą pačią vietą, tai jis labai vienpusiškai išnaudoja dirvą, silpnina, alina ją ir tuo pačiu duoda menkesnį derlių net tada, kai toji dirva būna gerai įtręšta. Aišku, kad tokioje dirvoje labai greit atsiranda piktžolių ir kitų augalų kenkėjų, kurie irgi mažina derlių. Taip pavyzdžiui — varpiniai augalai po varpinių visuomet blogiau uždera; dobilai gi tik tuomet gerą vaisių duoda, jeigu esti sėjami kas šešti metai ton pačion vieton, o linai gi net kas septinti ar aštunti. Taipgi gal ne vienas pastebėjo, kad burokai, kuriuos mūsų ūkininkai daržuose, vadinasi, toje pačioje vietoje kasmet sėja, menkai uždera, nežiūrint, kad laukas esti puikiai įtręštas ir įdirbtas.

Be to trilaukis ūkis dažnai ūkininką pastato į sunkią padėtį: kuriam nors augalui neužderėjus arba taipgi staiga atpigus. Taip pavyzdžiui rugiams neužderėjus, kuriais paprastai užsėjama bemaž trečdalį lauko, ūkininkas iškart dideliam pavojuje atsiduria. Tas pats esti ir javams atpigus. Tą puikiai dabar mūsų ūkininkai atjaučia. Todėl juo sėjomaina esti turtingesnė, juo daugiau joje augalų ir juo jie įvairesni, tuo mažesnis ūkininkui gręsia nederliaus ar atpigimo pavojus.

Trilaukėje sėjomainoje negalima gerai išskirstyti lauko darbų, kurie laikotarpiais susiburia perdaug į vieną krūvą. Todel ūkininkas negali žmoniškai tų darbų atlikti ir dar kitus, pripuolančius tame laike darbus, užmeta, neatlieka, kas paskum atsiliepia neigiamai į bendrą ūkio stovį. Taip pavyzdžiui mūsų ūkininkai bemaž niekuomet neskuta (sėklai nesuaria) rugiams, nes tam laiko nebeturi. O to darbo neatlikus daug nustojama, laukai tampa išdžiovinti, piktžolėmis užveisti, neišpūrinti ir t. t. Išplėtus gi sėjomainą, įvedus į ją šakniavaisius, dobilus ir ankštinius, vienodžiau išsiskirsto pavasario, vasaros ir rudens darbai, dažniau atsiranda valanda, kita laisvo laiko, kuris galima sunaudoti tiems net būtiniems darbams, kuriuos dabar užmetama.

Daug dar galima išvardinti neigiamų trilaukės sėjomainos pusių, bet del vietos stokos, visų čia negalima iškelti aikštėn. Reikia turėti vilties, kad kiekvienas, sveikai manantis, apsišvietęs ūkininkas pats supras ir visas tas klaidas suras ir, kaip galėdamas, skubės jas atitaisyti. Kadangi sėjomaina tvarkyti ir nauja įvesti yra patogiausia rudenį, todėl dabar kiekvienas turi apgalvoti tai ir galutinai jau atsisakyti nuo senuolių ūkio sutvarkymo. Ypatingai tas svarbu nepražiopsoti tiems ūkininkams, kurie eina, arba jau yra išėję į viensėdžius.

Sėjomainos esti 5, 6, 7 ir 8 laukų. Kiekviena iš šių sėjomainų galima įvairiai sutvarkyti, augalai įvairioje eilėje suskirstyti. Tas priklauso nuo to, kokią ūkininkas turi žemę (lengvą ar sunkią), kiek turi žemės (mažažemiams pavyzdžiui tinka tik 5 ir 6 laukų sėjomaina ar dar net mažesnė), kokia kryptimi yra vedamas ūkis (gyvulių ar grūdų ūkis), kiek turi pievų, kiek dirbamo lauko ir t. t. To viso trumpame straipsnyje negalima paduoti. Kas tuomi rimtai susirūpins ir norės vykinti, ras atatinkamų nurodymų ir patarimų knygutėje: Agr. dr. Jurgis Krikščiūnas „Sėjomainos smulkiam ir vidutiniam ūkiui", kurią gaus kiekviename Ūkio Ratelio knygynėlyje.

Iks.

Dirvos pūrinimas šakniavaisiams.

Paskutiniais laikais daug ūkininkų eina prie gyvulių ūkio, todel vis daugiau ir daugiau sodinama šakniavaisių: pašarinių burokų, morkvų ir kt.

Norint gauti aukštas šakniavaisių derlius, reikia netik gerai žemę įtręšti mėšlu ir perkamomis trąšomis, netik gerai ją prirengti, bet dar reikalinga ir gera priežiūra, ko pas mūsų ūkininkus visai beveik nematyti. Kur tik teko būti, visi jų daržai yra užaugę piktžolėmis, kas parodo, kad dar mažai rūpinamasi.

Iš priežiūros darbų svarbiausi yra: piktžolių naikinimas ir žemės pūrinimas. Piktžolių kenksmingumą ūkininkai gerai supranta ir, kiek atspėdami; rūpinasi jas naikinti. Žemės pūrinimo naudingumas mūsų ūkininkų dar nėra gerai suprantamas ir todel juo mažai rūpinamasi. Jie paprastai žemę pūrina tik tiek, kiek reikalinga piktžolėms naikinti. Bet praktika rodo, kad žemė pūrinti tarpeiliuose reikia daugiau kartų, negu to reikalauja piktžolių naikinimas. Po kiekvieno smarkesnio lietaus žemė susiplaka ir jos paviršius sukietėja (pasidaro plutelė). Su plutele žemė greičiau išdžiūsta ir sulaiko augalų augimą. Pro plutelę į dirvą per mažai įeina oro. Del oro stokos augalas silpniau auga, bakterijos silpniau dirba, mažiau pagamina maistų; ypatingai sumažėja azoto. Šakniavaisiai azoto labai daug reikalauja, tai jam sumažėjus, augalai blogiau auga (viena iš perkamų trąšų, kuri daugiausia turi savy azoto, tai yra saletra ir tinkamiausia mūsų žemėms būtų Čilinė). Be to šakniavaisiai reikalauja pūrios žemės ir todel, kad supuolusioje žemėje šaknys negali plėstis ir palieka mažos. Kai dirva paviršiumi pūrinama, tai ji ir gilesniuose sluoksniuose nesupuola, todel šaknys gali geriau augti. Ypatingai pūrinimas esti reikalingas sausesniais metais, kaip šiemet, ir sunkiose dirvose. Juo dirva sunkesnė, tuo daugiau reikia ji pūrinti.

Pavyzdingi ūkininkai sėklomis sėtus runkelius pūrina 6—7 kartus, o rasoda sodintus 4 — 5 kartus. Pavyzdžiui, jei 2 kartu pūrinant galima turėti derlių apie 900 pūdų, tai 3 kartus pūrinant gauname apie 1200 pūdų, o 6 kartus pūrinant apie 2400 pūdų.

Kol ūkininkas neįpratęs daržą pūrinti tai jam rodosi tie darbai nereikalingi ir jis negali savęs prie jų priversti. Jo išmanymu, kiti darbai svarbesni. Bet

reikia pratintis, reikia stengtis daugiau kartų pūrinti. Jei pernai 2—3 kartus pūrinta, tai šiemet papūrinkime 4—5 kartus, o darbo naudą tuoj pamatysime.

Tiems, kas sodina daug šakniavaisių, patartina įsigyti planetas (įrankis tam darbui atlikti).

Vėjas.

Kaip išprašomas lytus.

Meksikiečiai sausmečiui užėjus traiško vandenį į aukštį, degina žoles, manydami, kad dūmų debesys virs lytaus debesimis. Ainosai sijoja vandenį per sietą. Sumatroj vyrai ir moterys traiškosi su tryškinėmis, Celebese kapus mėto akmenimis, kad palaidotųjų dvasios supykusios paleistų lytų ant mėtytojų galvų.

Kiniečiai, negalėdami geruoju lytaus išprašyti, prievartą panaudoja: dievų stabus išniekina ir net sumuša. Katalikų misionieriai aprašinėja, kaip Kinų imperatorius išaukština dievus arba pažemina už lytaus atsiuntimą. 1888 m. balandžio mėn. Kantono mandarynai melsdavęsi, kad dangus sustabdytų liūtis; dievo ilgai neišklausyti, įmetė jį į kalėjimą 5 dienoms. Tas padėjo, nes nustojo lijusi. Tas pats dievas kitą kartą buvęs į gelžinius įdėtas ir šventoriuje, kaitroje laikomas, kol palijo. Sijamo karalijos gyventojai taip pat daro: trokšdami lytaus išstato dievus saulėkaitoj, o giedros norėdami šventyklų stogus plėšo. Liverpulio universiteto profesorius Frazer, kuris yra padavęs tas žinias, toliau rašo: „Šita Tolimųjų Rytų meteorologija jus, tur būt, prajuokino, bet ir mūsų gadynėj, Europoj, buvo norima gauti lytaus tokiomis pat priemonėmis. 1893 m. balandžio mėn. gale Sicilija[1]) buvo baisiai nusiminusi dėl nepaliaujamų kaitrų, 6 mėnesius tvėrusių... Vargu buvo išmisti. Visos žinomos priemonės buvo išmėgintos. Gatvėmis ir laukais vaikščiojo su procesijomis. Vyrai, moterys ir vaikai ištisomis naktimis gulėjo apgulę šventųjų paveikslus. Verbų sekmadienį šventintas palmes sukabinėjo į medžių šakas. Solaparutoj išbarstė po laukus dulkes, bažnyčiose sušluotas Verbų sekmadienį. Nikosijos gyventojai kryžių nešini vaikščiojo gatvėmis nusiplakdami gelžiniais virbalais. Bet viskas veltui. Šv. Franciskas Paolo, kasmetinio lytaus davėjas, negalėjęs ar nenorėjęs nieko padaryt. Mišios, mišparai, koncertai, iliuminacijos, fejerverkai — nieko nepadėjo. Kaimiečiai, pagaliaus, neteko kantrybės. Šventųjų dauguma buvo išvaryta. Palermoj šv. Juozapą paliko lauke stovėt, kad savo akimis parėgėtų dalykų padėtį, buvo prisiekta lauke laikyt, kol palys. Kiti šventieji buvo atsukti į sieną, lyg vaikai negeri. Kitus vėl nudarytus išginė iš parapijų, kitus dar sumerkė į vandenį, kur arklius girdydavo. Kaltanizetoj Mikolui Arkaniolui nuplėšė auksinius sparnus ir pridėjo popierinius, atėmė jam purpuro apsiaustą ir pridengė skurliu. Likatoj šv. Angelo, vietos patronas, plikas išdarytas, išdėliotas per šiokį per tokį, grandinėmis sukaustytas, pakart nuskandint buvo baidomas. *„Lytaus ar kilpos!* šaukusi įsiutusi minia, šokdama šventajam į akis ir kumštimis grąsydama". Iš knygos: Frazero Czarownik, kapłan, król. Varšava 1911 m. 67 pusl.

M. U.

[1]) Šioje saloje 1860 m. 190 tūk. ha buvo bažnytinių žemių.

Ūkio padėtis N. Lietuvoje.

Ministerių pirmininkas ir finansų ministeris p. Tubelis pasikalbėjime su „Idische Stimme" korespondentu nušvietė paskutiniųjų metų Lietuvos ekonominę situaciją ir nurodė parspektyvas ateičiai.

N. Lietuva prekyboje su užsieniu išvežė prekių daugiau, negu įvežė 23 mil. litų. Taip geri rezultatai buvo gauti ne tik dėlei sumažinimo importo (įvežimo), bet labiausiai dėlei padidinimo eksporto (išvežimo), nežiūrint nepalankios konjunkturos Lietuvos grudams ir linams pasaulinėj rinkoj.

Ypatingai padidėjo krašte statyba. Tam tikslui išleista 70 mil. litų.

Prekių pervežimas gelžkeliais, nežiūrint autobusų konkurencijos, pasiekė 1,9 mil. litų. Ši skaitlinė viršija pernykščių metų—32%. Garlaivių judėjimas upėmis ir uoste netik, kad yra didesnis už prieškarinį, bet, kaip liūdija užregistruotas talpumas, (su virš pusė mil. tonų) viršija visus pereituosius metus.

Mokesnis nuo pelno šiais metais davė 7,2 mil. litų, gi 1928 m.—7,1 m. lt. Panašiai padidėjo visos kitokios iždo įplaukos 19 mil. litų. Pramonės ir prekybos liūdymų šiemet išpirkta 4% daugiau negu pereitais metais.

Šitie objektingi duomens liūdija pažangą visuose ūkiškojo gyvenimo srityse. Valdžios tikslas — kuodaugiausiai šitą vystymąsi remti.

Į klausimą kokiu būdu vyriausybė mano realizuoti savo ūkiškąją programą, ministerių pirmininkas atsakė, kad valdžia nemananti taikyti etatizmo, bet iš kitos pusės, neskaitanti naudingu visiškai rezignuoti nuo savo įtakos į ekonominio gyvenimo vystymąsi.

Vyriausybės taupi politika leido surinkti didesnę sumą iždo kasoj, kurios pagalba galima bus pravesti krašto būklės pakelimo plati programa. Programa dalinai jau yra nustatyta ir artimiausiu laiku bus įgyvendinama. Svarbiausias šios programos punktas yra produkcijos klausimas. Vyriausybė mano pakelti žemės ūkio pelningumą. Eidama tolink, pirmoj eilėj stengsis padidinti ariamosios žemės plotą. Ligi šiol nudžiovinta 100.000 ha. Šiais metais yra numatoma 40—45 tūkst. ha. melioracija. Dabartinių laikų derlius krašte — nepergeriausias, nes tik 20 centnerių ha. Vyriausybė eina prie to, kad ši skaitlinė padidėtų 50%, vienok nėra perspektyvų patogiai užsieniui parduoti grūdai. Pieno ūkiai ir gyvulių auginimas turi tapti netolimoj ateityj žemės ūkio pagrindu. Todel esanti krašte grūdų atsarga turi būti viduj ir sunaudota. Bet maža dar yra vienos produkcijos. Reik dar ieškoti rinkų, kur galima būtų šie produktai parduoti. Naturalė gyvulių ir jų produktų rinka, yra Vokietija, kuriai tenka 79% viso Lietuvos eksporto. Bet paskutiniuoju laiku vokiečiai sistematingai didina įvežamąjį muitą žemės ūkio produktams. Vyriausybė rūpinsis išgauti iš Vokietijos minimum eksporto gyvuliams, mėsai ir sviestui ir nesuvaržyto tranzito aukščiau minėtiems produktams. Ateity vyriausybė stengsis rasti rinką savo prekėms Anglijoj, Prancūzijoj, Belgijoj ir kitose valstybėse. Sulyg vyriausybės planų, artimiausiame trimetyje eksportas turės padidėti nuo 300 milj. ligi 600 milj. litų. Lygiagrečiai su ūkio kėlimu, valdžia rūpinsis ir pramonės kėlimu. Tabako, degtukų, spirito, plytų ir medžio pramonė, be to saldainių išdirbiniai, — beveik

visiškai patenkina vietinį pareikalavimą. Žymiai išsiplėtė audinių pramonė. Tą patį galime pastebėti cheminių išdirbinių gamyboj. Artimiausiu laiku turės būti pastatytas poperio fabrikas, kuris nors dalinai patenkins vietinį pareikalavimą. Ateinančiais metais manoma pastatyti cukraus, stiklo ir cemento fabrikai.

POLITIKOS APŽVALGA.

N. Lietuva. Žymiausias šią vasarą politinis įvykis N. Lietuvoj tai p. Voldemaro ištrėmimas iš Kauno Žemaitijon, kur dabar gyvena mažame miestely Plateliuose, policijos priežiūroje. Miesto komendanto įsakyme pasakyta, kad p. Voldemaras išsiunčiamas, kaipo valstybės ramumui pavojingas asmuo. Valstybei jis buvo pavojingas ir prieš metus, bet tuomet jis buvo ministeriu pirmininku ir užsienių reikalų ministeriu, tuomet jis kitus siuntė (vilkas vilko, bet dabar ir vilką nuvilko). Sodino kalėjiman ir ne maža žmonių jam reikalaujant bei jo įtakai veikiant buvo sušaudyta. Teroro šmėkla buvo įsivyravusi N. Lietuvoj. Kas bus su Lietuva, iki ko ją prives tas diktatorius, ar jis visai nepražudys Lietuvos, tokie klausimai kildavo kiekvienam, kam tikrai rūpi tėvynės gerovė. Savo sauvališku elgesiu tačiau greit įgrįso net artimiausiems draugams ir bendradarbiams. Pernai rudenį Respublikos Prezidento įsakymu nuo valdžios buvo pašalintas. Po atstatymo neišsikraustė iš valstybinio buto, kuriame lig šiolei gyveno, darė įvairius prieš valdžią nukreiptus viešus pareiškimus, skelbė, kad be jo Lietuva pražūsianti, kritikavo visus vyriausybės žingsnius, net ir tokius, kurių pats buvo iniciatorium. Visa tai privertė dabartinę vyriausybę griebtis aštrių priemonių jo veikimui paraližuoti. Ar p. Voldemaras beiškils kada? Tenka labai abejoti. Su savo buvusiais vienminčiais tautininkais nebesusitaikinęs, nes jis jokios antraeilės roles vaidinti nesutiks, o į pirmą vietą dauguma nesutiks jo įsileisti, visa gi buvusi opozicija, kuriai jis paskutiniu laiku buvo pradėjęs meilintis, (skelbė net, kad ir įvairūs inteligentų ištrėmimai neva be jo žinios įvykdavę), juo nepasitiki, nes nors jis ir turi didelių gabumų, tačiau visai maža teturi žmoniškumo ir teisingumo, o be tų savybių žmogus ir apsišvietęs mažai tėra naudingas tautai ir visuomenei.

Liepos 15 d. Užsienių reikalų ministeris dr. Zaunius turėjo pasikalbėjimą su žurnalistais, kuriame palietė gana plačiai Klaipėdos krašto reikalus, nušvietė visus nesusipratimus, kurie Klaipėdos krašte kyla su vietiniais vokiečiais. Į Klaipėdos krašto reikalus pradėjusi kištis ir Vokietijos vyriausybė, kuri remia separatinius Klaipėdos vokiečių reikalavimus.

Del santykių su lenkais dr. Zaunius pasakęs: Jau rengiamasi į Ženevą. Rimta byla bus Tautų Sąjungos tranzito komisijoj, apie kurią jau daug kartų buvo kalbėta. Be to, manoma lenkams iškelti bylą Tautų Sąjungoj už jų pasirašytos sutarties dėl administracijos linijos nevykdymo. Tie nuolatiniai lenkų šaudymai ir visokios šikanos negali amžinai tęstis.

Lenkija. Birželio mėnesy Krokuve įvyko opozicijos partijų delegatų vadinamo „Centrolevo" suvažiavimas, kuris priėmė ne tik prieš valdžią, bet ir prieš Valstybės Prezidentą nukreiptas rezoliucijas. Opozicija valdžiai yra labai skaitlinga, bet valdžios pozicija tuo tarpu yra stipresnė, ji remiasi kariuomene, policija ir plačių visuomenės sluogsnių politiniu nesusipratimu, be to ir visos Lenkijos mažumos mažai pasitiki „Centrolevu", iš kurio nelaukia nieko geresnio, kaip dabar kad yra; be to „Centrolevo" valdžia vargiai sugebėtų pagerinti ir ekonominę valstybės padėtį, kuri yra labai sunki.

Suomija. Suomijoj kilo valstiečių, vadinamų lappujiečių (nuo sodžiaus Lappua) judėjimas prieš komunistus, kurie Suomijoj buvo gerokai įsigalėję, turėjo net apie 20 atstovų suomių parlamente. Energingo ūkininko Kossola ir kelių pastorių suorganizuotas judėjimas buvo apėmęs beveik visą kraštą, apie 12 tūkstančių lappujiečių buvo atvykę net į Suomijos sostinę Helsinkį, privertė valdžią atsistatydinti, bet patys valdžios neėmė, pasitenkino jiems palankia nauja Sviupuvudo valdžia, kuri sutiko imtis aštrių .priemonių prieš komunistus. Kadangi parlamentas nesutiko išleisti kai kurių naujų įstatymų, nukreiptų prieš komunistus, jis tapo paleistas, Po kelių mėnesių įvyks nauji rinkimai. Lappujiečiai reikalauja paskelbti komunistų partiją nelegale ir neleisti jai dalyvauti rinkimuose. Gana daug komunistų lappujiečiai suterrorizavo, išvežė juos Rusijon arba privertė pasislėpti.

Vokietija. Ekonominei padėčiai pasunkėjus įvyko Vokietijoj ir politinis krizis. Parlamentui nesutikus su vyriausybės patiektais sumanymais del mokesčių reformos jis tapo paleistas. Po dviejų mėnesių įvyksią Vokietijoj nauji parlamento rinkimai, kuriems dabar stropiai ruošiasi visos partijos. Iš Pareinės krašto jau išėjo visa prancūzų kariuomenė.

Sovietų Rusija. Liepos mėnesy pasibaigė Komunistų partijos kongresas, kuriame platų pranešimą padarė vyriausybės vardu partijos generalis sekretorius Stalinas, daugelio laikomas Rusijos diktatorium. Visi komunistų valdžios sumanymai ir darbai buvę kongreso pagirti, Stalino padėtis sustiprėjusi, opozicijai tekę nusileisti.

Prancūzija. Parlamentas paleistas atostogų, rudenį laukiama atamainų valdžioj. Prancūzų užsienių reikalų ministeris Briandas iš visų valstybių valdžių gauna atsakymus į savo memorandumą del Prancūzijos sumanymo. Pasiuntė atsakymą ir Lietuvos vyriausybė, kuriame pritaria Briando sumanymui, tik, kaip ir kitų kraštų vyriausybės, patiekė keletą pastabų, iš kurių viena šitaip parašyta: „Aišku, kad Europos valstybių sąjunga negalėtų normaliai plėstis tol, kol tarp jų narių tebebūtų sunkių antagonizmų ir nepalenkiamų priešingumų, kilusių iš pasilikusių be teisingo atpildo žygių. Nesuprantama ir net negalima yra, kad atslūgimo, draugingumo ir savitarpio pasitikėjimo atmosferą galima būtų sukurti kitaip, kaip ją pagrindus skrupulingu savitarpio teisių gerbimu ir teisingumu". Šitoj pastaboj turima, žinomą, galvoj lietuvių lenkų santykiai del neišspręsto Vilniaus klausimo.

KORESPONDENCIJOS.

Kekštai, Tverečiaus valsč. 1930 m. čionai įsisteigė „Kultūros skyrius. Tie, kurie taip rėkavo del vienybės „ardymo" — patys ją ardo. Įsikūrė skyrius ir žmonės laukė ramiai užlegalizavimo starostijoj. Nieks netgi nemanė ardyti apylinkinių šv. Kazimiero skyrių. Užtat mums tai nekartą buvo mėginimų darbas trūkdyti.

Kai tik sužinojo Vilniaus ponai — kazimieri

ninkai, tuojaus ir atsiuntė vieną, o paskui ir kitą Net keletą kartų buvo apsilankęs. Girdi, steigkite šv. Kazimiero skyrių, ir lietuviškesnis ir katalikiškas būsiąs; „Kultūra“ gi tai bedievių, vienon dūdon su lenkais pūčiančių(!), organizacija.

Juokingi žmonės tie Vilniaus ponai ir jųjų apaštalai. Jiems tur-būt atrodo, kad sodietis be jų nurodymo ir šaukšto nepataikytų burnon nunešti. Labai klysta, jei taip mano. Turim savo protą. Norėjome tokios d-jos ir įsisteigėm. Juk sau!

Tuos gi, kurie pakampiais skleidžia įvairių šmeižtų apie „Kultūros“ d-ją, klausiu ar galės įrodyti, kad ši d-ja yra nelietuviška ir t.t. Bet viešai, spaudoje! Kol to nepadarysit, — prašome palikti mus ramybėje. *Suinteresuotas.*

Barčiai, Varėnos valsč. Kada įvažiuoji į šį sodžių, gauni įspūdžio, kad miestelin pakliuvai. Ir ne nuostabu — 100 ūkininkų! Visi lietuviai, tik gaila — negimtojoj kalboj mokykloje mokinama.

Dėka keletui žmonių, kuriuose rado atbalsio mintis, kad sodžiaus dvasinei ir medžiaginei kultūrai pakelti tiksliausias kelias veda per ekonominės būklės gerinimą, — įsisteigė Barčiuose *lietuviškas vartotojų koperatyvas ir lietuvių pieninė* (bene pirmieji R. Lietuvoj?).

Daug vargo turėjo inicijatoriai. Reikėjo nugalėti įgimtas sodiečiui nepasitikėjimas prie visų naujienybių. Bet vistik galų gale atsiekta teigiamų rezultatų. Didžiausią dalį nuopelnų reik pripažinti p. p. J. Demšai, F. Moliui ir J. Tamulevičiui.

Susiinteresavimas pienine yra kas kart didesnis. Net apylinkinių folvarkėlių savininkai veža pieną. Vertėtų, kad pieninių ir vartotojų koperatyvų steigimo klausymu susidomėtų kuoplačiausios ūkininkų masės. Prie to pirmoj eilėj turi prisidėti L. Ūkio d-ja, liaudies mokytojai ir moksleiviai. Labai gerai būtų įsteigti vasaros atostogų metu liaudies mokytojams ir šiaip sau suinteresuotiems, koperacijos kursus. *Buvęs.*

Rodunė, Lydos apskr. Rodunė, lygiai kaip ir kiti Lietuvos miesteliai, gyvenama yra beveik išimtinai žydų. Ūžtat apylinkės yra lietuviškos.

Čionai gan smarkiai plinta klasinis valstiečių susipratimas. Didelės įtakos turi „Niezależna Partja Chłopska“. Per papildomuosius rinkimus į seimą, nežiūrint kun. Ščemirskio (garsus antilietuviškais išsišokimais) agitacijos, beveik visi atidavė savo balsus už 10 Nr. „Dušių ganytojas“ visomis leistinomis ir neleistinomis priemonėmis stengėsi suvaryti savo aveles į endekų tvartą. Iš sakyklos, lyg didžiausius niekšus, koliojo tuos, kurie išdrįso jo neklausyti. Bolševikai, komunistai, bedieviai ir pan. žodžiai lyg iš gausybės rago pylėsi. Pas tuos, kurie skaito „Gazeta Chłopska“ kalėdodamas neužvažiuoja. (Pasodė, Rodunės valsč. ūkininkas Pranas Navagrodzkis).

Žmonės tik kraipo galvas matydami jo darbus visai nesutaikomus su „dukaunu stonu“. (Rimtai pagalvojęs pats teisybę pripažins).

O iš tikrųjų, ar jau ne laikas būtų kunigui suprasti, kad daugiau reik žiūrėti altoriaus, o mažiau kištis į politiką, paliekant teisę žmonėms laisvai apsispręsti. *Ne-Rodunietis.*

Pašaminė. Mūsų sodžiui šie metai yra žymūs ne vien Vytauto Didžiojo jubilėjumi, kurį gegužės m. 18 dieną atatinkamai paminėjome, bet yra didžiai garbingi ir tuo, kad mūsų sodžius pabudo iš letargo miego ir nugalėjo visus tuos sunkumus, kurie slėgė mūsų kraštą amžiais: vargą ir pančius, surakinusius sodiečio protą ir gabumus ir neduodančius jam pakilti ūkio ir lavinimosi srityse. Visų pirma pavyko atgauti neveikusią nuo 1927 metų retorsijų mūsų lietuvišką mokyklą, kurią įsteigė š.m. sausio 6 d. Lietuvių švietimo „Kultūros“ Draugija Vilniuje. Visą laiką mokyklą sistematiškai lankė 31 vaikas ir mokslo metų pabaigą pasiekė laimingai. Po dviejų vasaros poilsio mėnesių laukiame ir toliau sekmingo jos gyvavimo. Antras dalykas, tai mūsų ūkio reforma (pertvarkymas). Sodžius išsiskirstė viensėdžiais ir jau 30 ūkininkų pernešdena savo trobesius, o keliolika spėjo sutvarkyti sėjomainas ir pritaikyti, kiek išgalės leido, naujus ūkininkystės reikalavimus. Visą tai pagerins materialį ūkininko būvį, o kylant medžiaginei kultūrai, kils ir dvasinė. Tik reikia ištvermės ir darbo, vyrai!

Kitą kart parašysiu, kaip skirstamasi viensėdžiais ir ko turi ūkininkai skirstydamiesi laikytis. *Sod. ūkininkas.*

Kekštai. (Tverečiaus valsč. Švenč. apskr.). Čia š. m. liepos mėn. 27 d. pas ūkininką Blažiejų Umbražūną įvyko steigiamasis „Kultūros“ švietimo draugijos skyriaus susirinkimas, dalyvaujant Centro Valdybos nariui A. Valaičiui. Žmonių senų ir jaunų susirinko iš aplinkinių sodžių virš dviejų šimtų, iš Sekonų, Volėkų, Smilginiškės, Kureiškės, Bolėnų, Pečiurkų, Marjampolės, Didžiasalio ir dar iš toliau, susirinkusiųjų tarpe buvo daug Švento Kazimiero draugijos skyrių narių.

Susirinkimui pirmininkavo p. Aug. Bernotas, sekretoriavo p. Kast. Laurutėnas. Narių skyrium susirašė 20, valdybon išrinkta šie asmens: Pirmininkas —Augustinas Bernotas, sekretorius—Jonas Umbražūnas, knygininkas-iždininkas—Adolfas Umbražūnas Tvarka buvo pavyzdinga, buvo gana ilgas pasikalbėjimas su prelegentu Valaičiu apie kultūrines draugijas įvairiose vietose. Sumanyta rūpintis įsisteigti Kekštuos lietuvišką mokyklą.

Gervėčiai. Liepos m. lankėsi mūsų parapijoj žymūs svečiai: Šv. Kazimiero draugijos pirmininkas kun. A. Viskantas, sekretorius p. A. Juknevičius ir valdybos narys kun. Raštutis. Girų sodžiuje buvo pašventintas paminklas Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukaktuvėms paminėti. Paminklas, kaip paminklas ne pergražus, vietinių meistrų padirbtas. Iškilmės buvo tik tikybinės, nepagiedota ir tautiško himno. Po iškilmių Vilniaus svečiai lankėsi pas mūsų žinomą lenkininką kleboną kun. Malinauską ir pas vietinius stambius dvarininkus Domeikus, kurie, ypač p. Domeikienė, yra atkakli endekė, visų mūsų bažnytinių lietuvių skriaudų uoli kaltininkė. Nenuostabu, kad, kaip girdėjome, Vilniaus lenkų laikraščiai „Słowo“ ir „Kurjer Wileński“ labai mūsų svečius pagyrė, ypač kad kun. Viskantas sakė mūsų bažnyčioje ir pamokslą lenkiškai, nors lenkų kalbos bažnyčioje dabar mes perdaug turime, o lietuviško beveik nieko. *Gervėtiškis.*

N. LIETUVA.

Pabaltijo valstybių ekonominė konferencija. Birželio mėn. 16 dieną sukviesta buvo Kaunan Pabaltijo valstybių ekonominių organizacijų konferencija, kurioj dalyvavo virš šimto visokių Pabalt. valstybių ekonominių organizacijų atstovų.

Konferenciją atidarė ir jai pirmininkavo Lietuvos prek. ir pramonės rūmų pirmininkas p. Dobkevičius. Konferencijos tikslas—bendromis jėgomis kelti Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė būklė.

Svečiai. Parodos metu Kaunan atsilankė daugybė svečių — pavienių asmenų ir grupių. Ypač daug reikšmės duodama Latvių finansų ministerio p. Petrevic'iaus viešėjimui ir 18 Rygos žurnalistų ekskursijai. Ta proga laikraščiai net rašė apie Pabaltijo valstybių sąjungą, o gerėjančių su Lietuva santykių įtakoje p. Petrevic atsisakė kol kas dalyvauti Lenkijos organizuojamoj jos ir Pabaltijo valstybių finansų ministerių konferencijoj, nes toje konferencijoje negalinti dalyvauti Lietuva.

Didelė dovana Kauno universiteto bibliotekai. Vokiečių knygyno savininkas p. Valter Fišeris padovanojo Lietuvos Un-tui didelį knygų rinkinį (virš 10.000), kurį jis nupirko iš p. Tiškevičiaus, Raudondvario bibliotekos savininko. Jau anksčiau Liet. Univers. bibliotekos vedėjas p. V. Biržiška darė pastangų nupirkti L. Un-tui Raudondvario rinkinį, bet p. Tiškevičius sutikęs verčiau parduoti tas knygas p. Fišeriui, negu Lietuvos Universitetui. Rinkinyje yra knygų 30-čia kalbų, daugybė retenybių ir unikatų. Ta proga Universitete įvyko atatinkamos iškilmės, laike kurių rektorius prof. Cepinskis ir lietuvių—vokiečių susiartinimo pirmininkas prof. I. Yčas širdingai dėkojo gausiam aukotojui.

Karininkas—banko plėšikas. Kariuomenės teismas Kaune nubaudė 12 metų kalėti buv. karininką Sutkaitį už pasikėsinimą apiplėšti Savitarpio Kredito banką Kaune.

Laisvi kapai Kaune. Kauno miesto valdyba nutarė atidaryti Kaune t. v. laisvuosius kapus, kur bus laidojami visokie numirėlíai, nepriklausą jokiai tikybai. Vietos paskirimas ir kapų įtaisymas įvyksiąs netolimoj ateity.

Kurčnebylių mokykla. Lietuvoje nutarta įkurti kurčnebylių mokyklą, kuriai vieta nužiūrėta Rūsnioj ir jau ten tam tikslui yra ruošiami namai. Kadangi šios srities mokytojų specialistų Lietuvoj nėra, tuo tarpu jie būsią kviečiami iš užsienių.

Dainų šventė. Šių metų dainų šventė buvo skiriama Vytautui Didžiajam pagerbti. Dainavo 8000 dainininkų minia—choras.

Studentų ekskursija. Sąryšy su ruošiamu Briuselyje C. I. E. (Tarptautinė Studentų Sąjunga) kongresu L. Universiteto Studentų Atstovybė suorganizavo drauge su kitomis Pabaltijo studentijomis bendrą ekskursiją į Vokietiją ir Belgiją.

Gegužės m. 23 dienos demonstrantų byla (prieš lenkus del Mitraukos įvykių) bus svarstoma rudenį, Kauno Apygardos Teisme. Tardytojas jau pradėjo kvotą. Lenkų gimnazija ir knygynas „Stella“ už langų išdaužymą ir inventoriaus sužalojimą įtiekė ieškinį 15.000 litų sumoje.

„Švyturio“ knygyną ištiko nelaimė. Kilęs malkų sandeliuose gaisras perėjo į knygų sandelius ir padarė žymių nuostolių. Visa eilė brangių knygų ir net laidų žuvo liepsnoje. Tarp kitko 3000 egz. nesenai atspausdintos „Vilniaus Golgotos“.

Lietuvos atstovai šachmatų rungtynėse. Š. m. liepos mėn. Hamburge ėjo tarptautinis šachmatininkų turnyras (rungtynės), kuriame dalyvavo 18 Europos ir Amerikos valstybių. Lietuvos šachmatininkų sąjunga pasiuntė 5 geriausius lietuvių lošikus su Lietuvos meisteriu Z. Machtu priešaky. Tai buvo pirmos šachmatų rungtynės, kuriose dalyvavo Lietuva. Mūsų atstovai pasirodė stipriais ir pavojingais priešais, o sumušus jiems, ėjusias priešaky, olandų ir danų komandas, apie jaunus lietuvių lošikus ėmė plačiai rašyti užsienių spauda, lemdama jiems gražių rezultatų. Dėja, turnyrinio išsimiklinimo stoka neleido jiems aukščiau iškilti, todėl Lietuva užėmė tik 14 vietą. Bet atsižvelgus į tai, kad tai buvo pirmas lietuvių pasirodymas ir tuo galime didžiuotis.

Pirmą vietą turnyre užėmė Lenkija, kurios lošikai buvo seni ir prityrę. (*b. rmg*).

Del jaunuomenės kongreso Klaipėdoj. Porą kartų rašėme, kad Klaipėdoj š.m. birželio 10 d. turėjęs įvykti *viso pasaulio* lietuvių jaunuomenės kongresas. Taip bent porą kartų skelbėsi šio „kongreso“ organizatoriai (Maž. Lietuvos jaunųjų draugijų atstovybė „Santara”) jaunimo žurnale „Jaunimas”. Kyla klausimas, kam skelbtis vienos srovės žurnale, jei šaukiamas viso pasaulio liet. jaunimo kongresas? Reikėjo juk pasiskelbti visų srovių jaunimo žurnaluose. Tas keistas organizatorių elgesys sukėlė įtarimą ir todel į „kongresą” niekas beveik nenuvyko. Žodžiu, su „kongresu” išėjo fiasco. Birželio 10 d. įvyko, tiesa, Klaipėdoj to krašto jaunimo pasitarimas, dalyvaujant pasitaikiusiai tuo metu Klaipėdoj Kauno studentų ekskursijai. *Kalbėta apie reikalą* 1931 m. šaukti viso pasaulio liet. jaun. kongresą ir kt. Finita la Comedia.

„Kongreso” organizatoriams patariame, nesugebant šaukti kongreso, kitą kart to ir nesiimti. Neigiamai apie „kongreso” organizavimą porą kart atsiliepė ir „L. Žinios“. (*b. rmg.*)

„Ogniem i mieczem“ lietuviškai. Kaip teko patirti, „Dirvos“ b-vė dar šiais metais žadanti išleisti išverstą liet. kalbon Sienkiewicz'iaus „Ogniem i mieczem” Keista ir nesuprantama. Kam leisti veikalas, pajuokiantis lietuvių tautą?

Lietuvos delegacija į rudens Tautų Sąjungos sesiją. Pranešama, kad Lietuvos delegacijos į rudens Tautų s-gos sesiją sudėtis tokia: deleg. pirmin.—užsienių reik. ministeris p. Zaunius, delegacijos nariai—Lietuvos ministeris Vokietijoj p. Sidzikauskas ir p. S. Čiurlionienė. Delegacijos gener. sekretorius—Lietuvos pasiuntinybės Paryžiuje sekretorius p. Urbšys.

Vytauto Didžiojo paveikslo kelionė. Liepos m. 15 dieną iškilmingai iš Kauno išlydėtas Vytauto D. paveikslas jau aplankė daugelį Lietuvos miestų, miestelių ir kaimų. Laikraščiai rašo, kad šitos iškilmės keliančios žmonėse entuziazmo; paveikslo sutikimuose ir lydėjimuose esą dalyvaujama netik valdžios žmonių ir visuomeninių organizacijų, bet ir platesnės neorganizuotos visuomenės ir liaudies.

P. Prezidento poilsis. Lietuvos Respublikos prezidentas p. A. Smetona liepos mėn. 1 dieną buvo išvykęs vienam mėnesiui į Čekoslovakiją gydytis. Einant konstitucojos 47 straipsniu Resp. prezidentą pavadavęs ministerių pirmininkas p. Tubēlis. Tačiau svarbūs valstybiniai reikalai privertę p. prezidentą pertraukti poilsį ir sugrįžti Kaunan.

Tautininkų kongresas. Birželio mėn. 28-29 dien. Kaune įvyko tautininkų kongresas, kuriame dalyvavo virš 300 žmonių. Žymesni tautininkų partijos nariai, ministeriai, darė savo sričių pranešimus. Kun. Mironas kalbėjo apie tautininkų partijos vi-

daus gyvenimą. Prof. Voldemaras kongresan visai nebuvo kviestas ir todel pirmą dieną jis nedalyvavo. Antrą betgi dieną jis atvyko neprašytas ir išdrožė kalbą, kuri truko... 5 valandas. Kai kurie laikraščiai buvo paleidę paskalų, kad tą dieną susitaikinę tautininkų vadai su prof. Vold., kas visai neatatiko tikrenybę. Tiesa, gen. Bulotos paskatintas kun. Mironas padavęs p. Voldemarui ranką, bet tas paspaudimas buvęs grynai asmeninio pobūdžio ir Lietuvos politiniam gyvenimui jis neturėjęs reikšmės, ką matome iš tolimesnių p. Voldemaro prietikių, kaip ištrėmimas, tardymai ir kt.

Naujas ministeris. Buvęs krašto apsaugos ministeris pulk. J. Variakojis pasitraukė ir išėjo atsargon. Jo vietą užėmė pulk. Balys Giedraitis.

Amerikos lakūnai. Parodos metu Kaunan buvo atskridusi keturių Amerikos orlaivių eskadrilė, kuri demonstravo naujo tipo orlaivius ir tuo tikslu padarė virš miesto daug įdomių ir pavojingų pratimų ir kilpų. Svečius priėmė ir vaišino lietuvių lakūnai.

Lietuva pakviesta yra dalyvauti tarptautiniame veterinarijos kongrese, kuris įvyksta rugpiūčio 4—9 dien. Londone. Lietuvos delegatu paskirtas vet. gyd. p. Jankauskas.

Paminklas Vytautui Didžiajam. Veliuonos miest. pastatytas liko Vytautui Didžiajam paminklas.

Reformuoti vyrų rūbai. Kaune dr. Jurgelionio inicijatyva susidarė tam tikra komisija, kurios tikslas yra propaguoti t. v. reformuotus rūbus. Tų rūbų esama trijų rūšių. Svarbiausi jų požymiai, tai sagų (guzikų) stoka ir atviras, nesuvaržytas kaklas. Tokie rūbai esą labai praktiški ir daug pigesni; naujos „mados" pasekėjų jau esą nemažai, o tų rūbų siuvėjai turį gerokai užsakymų.

K. Balmontas. Didelis lietuvių draugas rusų poėtas K. Balmontas viešėjo keletą dienų Lietuvoje; P. Vaičiūno ir prof. Dobužinskio lydimas jisai 3 dienas važinėjo po Lietuvą automobiliu ir lankė gražesnes vietas. Vasaros teatre buvo suruoštas jo poezijos vakaras.

Š. Amerikos lietuviai.

Amerikos lietuvių seimai. Birželio 16 d. Chicagoje įvyko Amerikos Lietuvių Susivienijimo seimas. Delegatų atvyko iš visų Jungtinių valstybių 494, kurių tarpe buvo 196 kumunistai. Susiorganizavę komunistai dėjo visas pastangas smurto keliu paimti susivienijimo iždą, kuriame yra virš milijono dolerių pinigų, per pusantros dienos darė obstrukcijas, kėlė triukšmą, susirinkimo prezidiumas priverstas buvo šauktis policijos, kuri kaikuriuos triukšmadarius areštavo, visi gi kiti komunistai apleido seimą ir skyrium posėdžiavo. Seimas pasilikęs be komunistų ramiai tęsė susirinkimą, Centro Taryba davė plačią apyskaitą, iš kurios paaiškėjo, kad draugija turi 22 tūkstančių narių ir 1.359.149.18 dolerių kapitalo, suteikta labai daug pašalpų mirusiųjų karių šeimoms ir ligonims. Centro Valdyba sekantiems dviems metams išrinkta iš šių asmenų: prez. S. Gegužis, vice-prez. A. Mikalauskas, sekretorė P. Jurgeliūtė, iždininkas adv. K. Gugis. Susivienijimo organo „Tėvynės" redaktorium S. Vitaitis. Daktaru—kvotėju A. Klimas. Seimas nutarė pagelbėti ir Lietuvos kultūrinėms draugijoms, daugiausiai aukų paskyrė Vilniaus lietuvių „Kultūros" draugijai, būtent 900 dolerių. Kadangi tačiau komunistai iškėlė Susivienijimui bylą, nori įrodyti būk jie Seime turėję daugumą, tai teismas tuo tarpu, kol byla bus išspręsta, uždėjo ant iždo areštą, kurį be abejo nuims, nes komunistai neturi jokio pagrindo bylą laimėti.

Amerikos Lietuvių Tautinės Sandaros Seimas. Tai politinė demokratinio pobūdžio organizacija, kuri turi savo organą „Sandarą". Seimas buvo taikingas. Centro Valdyba 1930—31 metams išrinkta iš šių asmenų: prez. dr. A. Zimantas, sekretorium A. Žukas, iždininku D. Pivarūnas. Redaktorium paliktas M. Vaidyla (vilnietis). Vilniaus reikalais daugiausiai rūpinasi energingas sandarietis Polit. Iždo pirm. M. Čekanauskas.

Tėvynės Mylėtojų Draugijos Seimas. Ta draugija prieš karą yra išleidusi labai daug naudingų mokslinio turinio knygų, bet pastaruoju laiku buvo apmirusi, dabar nori atsigaivinti; gal naujajai valdybai tai ir pavyks. Į valdybą išrinkti: pirm. „Dirvos" redaktorius K. Karpavičius, vice-pir. P. Dėdynas, sekret. M. Biekša (vilnietis).

KRONIKA.

Vytauto Didžiojo gimnazijos rūpesčiai. Atėmus V. D. gimnazijai teises buvo nuvykę Varšuvon gimnazijos direktorius p. M. Šikšnys ir L. Komiteto pirmininkas p. K. Stašys ir ketino padaryti ten atatinkamų žingsnių pas švietimo ministerį, tačiau del vasaros atostogų jiedviem tatai nepavyko. Ministerijoje betgi pranešta, kad teisės esančios atimtos politiniais sumetimais ir kad jų grąžinimas esąs galimas. Kiek mums teko patirti, teisių atėmimą nevisi gerai suprato, o kaikur sodžiuj buvo klaidinami tėvai aiškinimais, kad, girdi, gimnazija visai negalėsianti toliau gyvuoti. Netiesa. Gimnazija ir be teisių gali gyvuoti. Teisių atėmimas įneša tik jos gyveniman visą eilę sunkenybių k. a. specjalė valstybinė komisija brandos egzaminams, negalėjimas naudotis karo tarnybos lengvatomis, geležinkelių papiginimais ir tt.

Paskutiniomis dienomis laikraščiai pranešė, kad Švietimo ministerija nutarė teises gražinti; visi lengviau atsiduso.

Svečiai ir lankytojai. Pirmais vasaros mėnesiais Vilniaus krašte lankėsi p. Lenkijos prezidentas ir visa eilė ministerių bei aukštų valdininkų. Vilniuje ir kaimuose vietinių valdžios organų buvo ruošiami iškilmingi sutikimai ir priėmimai. Taipat Vilniaus arkivyskupas važinėjo po lietuviškas parapijas, kalbėjo lietuviškai pamokslus ir rodė palankumo. Tai, žinoma, visai nevaržys sugrįžus kurijon mažinti lietuviškų pamaldų skaičių lietuvių parapijose, kilnoti lietuvius kunigus į gudų parapijas.

Naujas rektorius. Ateinantiems mokslo metams Vilniaus Universiteto rektorium išrinktas Medicinos fakulteto prof. Al. Januškevičius, žinomas vidaus ligų specjalistas. Naujas rektorius senai profesoriauja Vilniuje ir pasižymėjo savo tolerancija ir palankumu jaunimui.

Iš Lietuvių Labdarybės Draugijos gyvenimo. Birželio mėnesį įvyko metinis visuotinas susirinkimas. Perrenkant valdybą jos sąstatas nepa-

sikeitė, tik ligšioliniam pirmininkui kun. P. Bieliauskui teko sekretoriaus pareigos, o pirmininku liko išrinktas kun. K. Cibiras. Sumanymuose daug kalbėta apie amatų mokyklas ir jų tobulinimą. Konkrečių nutarimų betgi nepadaryta, o pasitenkinta vien bendrais pageidavimais—„rūpintis" mokyklomis. Kaip tie „rūpesniai" atrodys — matysime. Gal ką nors nauja įneš naujas pirmininkas? Nes iki šiol trūkumų buvo labai daug. Užtenka paminėti jau kartą čia žymėtą amatininkų atostogų trumpinimą. Negelbėjo nei skundai, nei rašymai. Ir dabar, kuomet visų mokyklų mokiniai senai jau ilsisi, mūsų amatininkai ir amatininkės vis dar tebesvila prie karštų prosų ir dūsta tvankiuose senovės vienuolynų mūruose. Mokymo ir metodės atžvilgiu moterų siuvykla pastatyta ganėtinai, užtat vyrų gerokai švankuoja. Vyrų siūv. apsiėmęs vesti vienas privatinių Vilniaus siūvėjų, p. Ž., ir žadėjęs mokyti netik siūvimo, bet ir kirpimo. Vėliau pasirodę, kad apsikrovęs savo darbais jis neturįs laiko atlikti prisiimtų pareigų ir tik mokinių spiriamas padaręs vieną ar dvi kirpimo pamoki. Užtat, berods, šiemet vyrams ir formalių egzaminų nebuvo, tik mergaitėms.

Nenoroms prasitarė. „Vilniaus Rytojus", nusiskųsdamas del sunkiai gaunamų N. Lietuvon leidimų, tarp kitko štai ką sako: „Lietuviai inteligentai, kurie, lenkų nuomone, jiems palankūs, gauna leidimus visada be kliūčių, nors važiuotų dažniausiai"... Paėmus domėn, kad dažniausiai važinėja ir lengviausiai leidimus gauna „V.R." artimi žmonės ir L. Komiteto vadai, galima padaryti įdomių išvadų...

Vilniaus miesto taryba. Vilniaus m. tarybos kadencija jau baigėsi ir 14.VII įvyko paskutinis jos posėdis. Naujų rinkimų tikimasi rugsėjo mėnesio pabaigoje. Kiek teko girdėti, lietuviai ir šituose rinkimuose žada dalyvauti.

„Targi Północne". Nors „targai" ir reklamuojami ir protektoratą priėmęs maršolas Pilsudskis, tačiau mieste jie jokio susidomėjimo nekelia. Nepersenai kalbėdamas su laikraštininkais mūgės propagandos skyriaus vedėjas p. Święcicki's pasakė, kad vietinių Vilniaus firmų žadą dalyvauti tik 14.

Seimo rinkimai Švenčionių apskrity. Naujai pravesti rinkimai Švenčionių apskrity ėjo ramiai. Žmonių susidomėjimas (frekvencija) buvo labai menkas — balsavo vos 27 proc. Lenkų spauda stengiasi aiškinti tai audromis, lietumi ir panašiomis viršgamtinėmis galybėmis, lyg užmiršdama kad Švenčionių apskrity gyvena vien lietuviai, kurie rinkimuose nedalyvavo. Todel įtūžusiai agitacijai ir duosniems pažadams (ir vilniškių lietuvių con.-dem. (emigrantų) pastangoms, kurie uoliai agitavę už pepeesus) nedaugelį tepavyko prikalbinti balsuoti. Šešias Švenčionių apskričio vietas pasiskirstė tarp savęs šitos partijos: t. mažumos — 1 (gudas), P.P.S. (lenkų socialistai) — 1, endekai — 1 ir „Stronnictwo Chłopskie" (Ūkininkų partija) — 3.

Netikrų litų „fabrikuotojai". Nesenai Vilniaus Apygardos Teismas svarstė trijų Vilniaus piliečių S. Krasausko, E. Makutinavičienės ir M. Klimaševskio bylą, kurie gamino ir platino 50 — litų banknotes. „Bendrovės" būta gerai suorganizuotos; atatinkami agentai gabenę „gaminius" N. Lietuvon ir ten leisdavę apyvarton. Bylos eigoje dviem pirmiesiems kaltė liko įrodyta ir teismas nubaudė juodu vienais metais kalėjimo, trečiasis, M. Klimaševskis, liko išteisintas.

Pirkliai žudosi. Praeitą mėnesį nusinuodijo žibinamuoju gazu žinomas Vilniuje pirklys, A. Šternas, didelės konfekcinės krautuvės Vokiečių gatvėj savininkas. Taippat norėdamas nusižudyti išgėrė jodo skerdėjas Solomonas Nadelis. Pasikesinimų priežastis — sunki prekybos padėtis, vekseliai ir mokesčiai.

Lietuvių draugijos vasaroja. Beveik visose Vilniaus lietuvių draugijose del vasaros atostogų darbas atslūgo ir todel priėmimo valandų mažiau. Laikinasis Vilniaus Lietuvių Komitetas tiesiog rekordiškai „ilsisi", paskelbęs, kad jis vasaros metu veiksiąs tik vieną valandą savaitėje. Matyt, nedaug bepaliko veikimo...

Lietuviškų iškabų plėšimas. *Naktį iš liepos m. 27 d. į 28 d. Jagelonų g. 9 Nr. nuplėšta iš gatvės pūsės trys gydytojų V. Alseikienės ir J. Biliūnienės — Matiošaitienės lietuviškais parašais lentos. Išplėšta net sienos gabalai, mat lentos buvo stipriai prikaltos. Reikia spėti, kad tai bus lenkų korporacijos „Batoria" studentų darbas, nes jų butas yra tuose pačiuose namuose.*

Del abiturientų. Pereitam n-ry šių metų Vyt. D. Gimn. abiturientų sąraše per apsirikimą nepaminėta abit. Panavos Juozo pavardė.

Brandos atestatų dalijimo aktas, įvykęs VI. 15. d. gimnazijoj buvęs mažiau iškilmingo pobūdžio, kaip pereitų metų aktas, nors turėtų būti atvirkščiai. Mat šių metų laida (XIV) skaitlingiausia visų buvusių.

Daug šių m. abiturientų stoja, kaip teko patirti, į medicinos fakultetą. Keli stosią į kun. seminariją. Kas kur stos, paskelbsime spalių m. n-ry.

Kun. Vincas Zajančkauskas, lietuvių gimnazijos mokytojas beveik nuo pat jos įsteigimo, iškeltas į Kalesninkus „vikaru adjutoriu"! Šis kunigas buvo vienas, jei ne vienintelis lietuvių kunigų tarpe, kurs nereikalavo kunigų diktatūros politikoj ir pasaulinio gyvenimo srity, buvo šviesus kunigas ir tolerantiškas žmogus. Gudų veikėjas kun. Reszec, Balstogės seminarijos mokytojas, nustumtas į lenkų parapiją, nepriėmė tokio paskyrimo ir, girdėt, pereisiąs į unitų bažnyčią, dabar lietuvio vyskupo Būčio valdomą. Ar gi nerasis jaunesniųjų vilniškių kunigų tarpe mokančių protestuot prieš lenko vyskupo politiką?

Iš „Kultūros" draugijos. Vilniaus lietuvių „Kultūros" švietimo draugijos Centro Valdyba šią vasarą gavusi iš 10 sodžių prašymus (kiekviename po 30—50 ūkininkų parašų), kuriuose reikalaujama įsteigti mokyklas. Visose tose vietose mokyklų arba visai nebuvo, arba ligi retorsijų buvo „Ryto" mokyklos. Del penkių mokyklų atidarymo „Kultūros" dr-jos Valdyba padavė švietimo vyresnybei prašymus ir tikisi leidimus gauti. Visų tačiau sodiečių reikalavimų patenkinti negali del kvalifikuotų mokytojų stokos. „Kultūros" dr-jos C. Valdyba prašo mus paskelbti, kad laisvi kvalifikuoti mokytojai, norintieji mokytojauti „Kultūros" dr-jos mokyklose, kreiptųsi į ją su pareiškimais. Galima rašyti per p. M. Šlapelienės knygyną (Dominikańska 13.)

Lietuvių skautų stovykla. Lietuvių Sk. Gedimino draugovė, draugininkui stud. St. Narkavičiui vadovaujant, suruošė vasaros stovyklą, kuri 18 liepos m. dienų išbuvo Lydos apskrity, Voronavo ir Armoniškio apylinkėse (į nužiūrėtą, patogią vietą, netoli Ignalino, vaivadija mūsų skautų neleido, matyt, bijodama jų konkurencijos lenkų skaučiokams,

kurie net iš Poznanės ir kitur buvo atvykę čia bene mūsų sodiečių „kultūrinti"). Įsigyvenę lietuvių skautai pasistatė keturias palapines, patys sau gaminosi valgio, likusį laiką aukodami sportui, maudyklėms ir visokioms skautiškoms mankštoms, o vakarais lankė gretimus kaimus, linksminosi vakarėliuose, visur mėgiami, ypač jaunimo. „Sėslei" stovyklai pasibaigus, klajoklių skiltis pėsčia išvyko 2 savaiti „klajoti" po Lydos ir Vilniaus Trakų apskritį.

Audra. Liepos mėn. 19 dieną po piet Vilnių ir apylinkes ištiko smarki audra ir padarė daug žalos ardydama telefonus, degdama trobesius, o Vilniuje net užmušdama dvi moteri ir sužeisdama vieną vyrą.

„Vilniaus Rytojus" vis tebesikolioja.

Jei kas jau tokį būdą turi, kad nuolat piktai aimanuodamas kitus užkabinėja, nieko neveiksi, tenka laukti kol, likimas jį ištaisys. Tik žinoma, ir tokiam tipui tenka kartais nurodyti vietą — rūpintis savais reikalais, o į kitų nesikišti.

„Vilniaus Rytojus" panašus tokiam netaikiam tipui, nors priklausydamas nuo visos lietuvių visuomenės skatiko turėtų labiau skaitytis su žodžiais. Tiesa, tą laikraštį remią asmens kartais lyg reikštų pageidavimą, kad įvairių nusistatymų vietos lietuviai dirbtų bendromis jėgomis tautinį darbą, tai ypač jaučiama, kai tenka net čia vietoj kur lietuviams susitikti su kitataučiais. Bet savo laikraštį vis delto jie nesudraudžia ir vis nuolatos nešvariu būdu kolioja kitus bent neblogesnius už save lietuvius, pravardžiuodamas *parazitais, niekšais* ir panašiai, o tokio iškalbingumo pavyzdžiu gali būti kad ir šm. liepos mėn. 30 d. 61 numery „Vilniaus Rytojuj" įdėtas straipsnelis: „Kitokių kelių ieškantiems".

Nuo pradžios iki galo ten pilna burnojimų prieš ne jų nusistatymo lietuvius. Ten prikaišiojama, kad visus lyg atstovaująs vienas liaudininkas, kad esą jie buvę pasijutę net nelietuvių organizacijose, net netekę gero vardo ir įtakingesnių *vietų* (mūsų pabr.) vietos lietuvių visuomenėje, paskui sugebėję gudriai pasinaudoti Amerikoj ir Kaune ir ten vykstančiomis permainomis, kad tas manevras pasisekęs, nežinoma esą ar pakeitę savo politišką orijentaciją, kad jie esą pasišalinę iš vieningo fronto niekeno nevaromi ir dar pridedama jiems epitetas: „naujosios idejos gaidžiai" ir taip iki galo.

Jau net iš čia suminėtų turinio ir stiliaus žiedelių aišku, kad visos lietuvių visuomenės skatikas per tą laikraštį aikvojamas žalingam nesantaikos ir pykčio skleidimui ir laikas jau daryti įtakos, kad to laikraščio bendradarbiai liautųsi panašius straipsnius jame talpinę, bent bus gražiau.

Kai del tų visų aimanavimų esmės, tai galima tik pasakyti, kad ne „Vilniaus Rytojaus" nusistatymo lietuviai iš esmės negarbina Dievo pateptųjų vadų ir neturi noro jų turėti, idejos darbą dirba ne del įtakingų vietų, jį moka dirbti net žemę ardami, pasitiki savo jėgomis, o ne kieno nors malonėmis, tad ir vietomis bei įtakomis juos būtų gana sunku privilioti.

Vieno dalyko tik tie lietuviai nestengs padaryti,—jie niekados negalės sutikti su aukščiau minėtame „Vilniaus Rytojaus" straipsnely pareikštu pasitenkinimu, kad esą šio krašto sodžius mokėsiąs vargti ir laukti. Atsidūrę prieš tokią dilemą tie lietuviai drąsiai moka pareikšti, kad jiems tik svarbu suburtomis jėgomis tą vargą mažinti ir jie nori matyti, kad vietoj pasyvaus lūkuriavimo reikštųsi kūrybinis darbas, o tada net debesiuotas dangus bus sielai malonesnis, negu tvankus, nors ir „skaistus".

Nuvėsusios Naujienos.

Radio įtaisai jau seniai įtverti yra Lenkijos žymesnėse bažnyčiose. Bet Lombardijos vyskupai 1927 m. uždraudė radio instaliaciją klebonijose, vienuolynuose ir katalikų mokslo įstaigose. Milano kardinolas Tosi yra paleidęs vyskupišką laišką prieš radio. Lietuvos dvasininkai dar tebesvyruoja. Ispanijos radio stotys jau tarnauja „sostui ir tikybai", laikydamos tokius, pavyzdžiui, pranešimus: Kodėl P. Marija yra išrinkta Ispanijos pėstininkų globėja?

2.400.000 aklų visame pasauly. Vienam milijonui gyventojų minimum (mažiausia) tenka 329, o maksimum (daugiausia) 1693 aklų. Lietuvoj abiem-akim nemato apie 2000 žm.

Kalbamą knygą projektuoja Amerikoj vienas mokslininkas. Dainos ar muzikos vietoj iš gramofono išgirsime mokslininko ar beletristo žodžius; 15 valandų kalbama knygą kaštuosianti 6 dol. Trijų valandų operą galėsim įsikišt į kišenę. Šio išradimo svarbumas negut su Gutenbergo (spaudos) radimu begal būt lyginamas.

Polska wiara.. Polski Kościoł. „Krokuvos vyrų vienuolių bažnyčioj teko man giedot mišias. Lotyniškai atsakinėta tik į Dominus vobiscum; visą kitą giedota lenkiškai ir visai be sąryšio su laikomų mišių turiniu. Paklausęs gavau atsakymą: pas mus visados taip"... rašo vienas kunigas katalikiškų monarchistų dienrašty *„Słowo"* 29. VI. Esąs tai „liturgistų judėjimas", norinčių, kad žmonės sąmoningai pamaldose dalyvautų. To judėjimo vadais esą lenkų kunigai tokiomis pavardėmis: Szymkunas, Meysztowicz ir kiti.

Kam reikalinga „svočia"?, jei turime piršlę, piršlienę? Kam vartot stainę, jei turime arklidę ir tvartus ir kūtes? Šių metų raštuose užtinkame ir daugiau begrįžtančių į mūsų kalbą barbarizmų.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Žemės drebėjimai pasaulyje. Mūsų skaitytojai girdėjo, be abejo, apie baisų žemės drebėjimą, kurs ištiko Italijos valstybę š. m. liepos m. Šiurpas ėmė, skaitant laikraščiuose šias baisias žinias. Keliolika tūkstančių žmonių sužeistų, keletas tūkstančių užmuštų, sugriauti namai ir bažnyčios, visiškai sunaikintos provincijos ir miestai... Tai padarė nenugalima jėga tik per kelias dienas. Visos valstybės, jų tarpe ir Lietuva del tos Italijos nelaimės gedi ir siunčia jai nuoširdžiausią užuojantą. Mes, lietuviai, to žemės drebėjimo smūgio, tos tikros „Dievo rykštės" nuo neatmenamų laikų nepatyrėm ir tikriausiai nepatirsim. Nepravers vis delto mums susipažinti su įvairiose pasaulio dalyse įvykstančiais žemės drebėjimais.

Dabartinės mokslo pažiūros sako, kad pavojingiausia žemės drebėjimų strefa Europoj yra Nea-

polio apylinkė, tiksliau gi—visa pietinė Italija. Sulig mokslininkų apskaičiavimų, Apeninų pusiasalį (Italiją ir Siciliją) per metus žemės drebėjimai ištinka *184 kartus.* Tie drebėjimai didžiumoj, laimei, nėra kenksmingi. Klaidinga yra manyti, kad dabartiniais laikais žemės drebėjimai yra dažnesni, kaip seniau. Dabar, mat, galime žymėti visus, net lengviausius žemės drebėjimus, turėdami patobulintus rejestracinius prietaisus (seismografas).

Tų prietaisų dėka šiandien žinome, kad drebėjimai įvairiose pasaulio dalyse vyksta *visą laiką.* Viso tokių drebėjimų į metus žymime *virš 9.000,* kurių 5.000 pastebime ir be prietaisų. Aišku, kad tik mažas nuošimtis tų drebėjimų vyksta taip smarkiai, kaip nesenai įvykęs Italijoj, kuomet griūna namai ir žūna žmonės.

Dabar žinome, kur ir kiek vyksta žemės drebėjimų, kas prieš 30 metų buvo visai negalima. Ir taip žinoma, kad dažniausiai vykstančių žemės drebėjimų šalimi yra *Čili* (Pietų Amerikoj), ypač Atakamos apskirtis, kur per metus būna apie 1.000 drebėjimų, kas sudaro 21 proc. visų drebėjimų žemės rutulyje.

Antroj vietoj *Japonija* su 341 drebėjimu (9%). Toliau seka *rytinis Afrikos plotas* su 300, *Dinarų Alpiai* su 194 ir *Apeninų pusiasalis* su 134 drebėjimais. *Trakija* ir*Bulgarija* per metus jų turi maždaug 169. *Mažoji Azija* ir *Jonų salos* 145, kurių 3% yra sunkūs.

Prie to dar priskaitoma Amerikos Kordilierų ruožas, Naujos Gvinėjos sala, Java, Sumatra ir Bengalų įlanka.

Vidurinė Europa ir Anglija žemės drebėjimų yra visai neliečiamos. *B. Rmg.*

Redakcijos atsakymai.

Sodžiaus žvalgui. Tamstos straipsnelio, kad ir įdomaus, negalime įdėti, nes gandas apie lietuvių amatų mokyklų likvidavimą Vilniuje neatatinka tikrenybę (žiūr. kroniką).

Del svarbių priežasčių vasaros metu „Vilniaus Žodis“ negalėjo eiti reguliariai ir šis numeris išeina gerokai pavėlavęs, už ką G. Skaitytojus labai atsiprašome. Kadangi prenumeratorių skaičius kas kart auga ir prenumeratos jau apsčiai prisiunčiama, nuo rugsėjo mėnesio, kaip žadėjome, laikraštis eis kas dvi savaiti. Visų, kas dar neužsimokėjo prenumeratos, prašome ją kuogreičiausiai prisiųsti, nes kitaip nustosime laikraštį siuntinėję. Laikinas redakcijos adresas: Wilno, Dominikańska 13, Księgarnia Szłapelisowej „Vilniaus Žodis“. Rugsėjo mėnesį redakcija persikrausto į naują butą ir tuomet vėl galėsime paskelbti pastovų adresą.

REDAKCIJA.

Už leidėją ir atsak. redaktorių **Aleksandras Birinčikas.** „ZORZOS“ spaustuvė, Vilniuje.